

**Theologiae Moralis Super Decalogum Seu Decem Dei
Praecepta Pars ...**

Tractatus II. In I. Præceptum De Fide, Spe, Charitate, Religione, & Peccatis
oppositis

Sporer, Patricius

Salisburgi, 1711

Caput IX. De Irreligiositate secundum excessum, seu superstitione contra
primum Præceptum, ut negativum est.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-59952](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-59952)

vel Beatum nominare &c. & his similia : quia hæc omnia publicum cultum minimè sapiunt. **Ad** contra

IV. Non licet ejus nomen in Litaniis etiam privatis apponere, ejus imaginem in Altari, vel Ecclesia collocare ad cultum (secus si solum fiat ad memoriam vel ornatum), nec in Missa de commemorationem facere, seu in collectis Missæ, vel Officii divini eum nominare, nec ei vota publica nomine communitatis nuncupare, nec diem festum publicum, aut Processionem in ejus honorem instituere, etiam auctoritate Episcopi, & his similia; Quia hæc omnia, & similia vel publicum cultum supponunt, vel instituta sunt solum ad Sanctos canonizatos, seu publicè propositos venerandos. Hæc omnia latius post Suarez & alios, *Lezana v. Sanctorum cultus, ex quo strictim Tamburin. lib. 2. Decalog. c. 5. §. 1. n. 11.* Et ex hoc ego.

CAPUT IX.

De Irreligiositate secundum excessum, seu superstitione, contra primum Præceptum ut negativum est.

Irreligiositas generatim est vitium oppositum Religioni, seu Reverentiæ & cultui Deo debito, quemadmodum enim respectu Justitiæ datur vitium in communi oppositum, quod vocatur *injustitia*: & respectu temperantiæ datur vitium

Hh 3

vitium

vitium in genere oppositum, dictum *intemperantia* &c. Et utrunque diversas sub se species complectitur, ita etiam respectu Religionis dicitur vitium in communi oppositum; quod generaliter vocamus *irreligiositatem*, diversissimas sub se species complectentem. Generalissimè autem dicitur in duas species, scilicet: Irreligiositatem secundum excessum, & secundum defectum.

II. Irreligiositas secundum excessum dicitur (non quidem quoad quantitatem cultus absolute, quantumvis enim homo Deum colat, minus est, quam ei debeat, neque hinc excedi potest, sed vel secundum objectum, ut si aliquid pro Deo colatur, quod Deus non est; vel secundum modum colendi, utpote si verus Deus quidem colatur, sed modo indebito: utrovis modo facta proprio nomine dicitur *superstitio*, sic dicta: quasi aliquis super convenientem Dei cultum *statuens*: & definitur.

III. Superstitio est falsa Religio, seu cultus religiosus, quo vel colitur creatura cultu divino, vel Deus modo indebito. Ita communiter DD. cum *D. Thom.* 2. 2. q. 92. a. 1. Quia enim vera Religio, & cultus Dei duo requirit. 1. Objectum, scilicet verus tantum Deus colatur cultu divino. 2. Modum colendi, ut scilicet Deus etiam modo convenienti, seu congruo colatur; si alterum horum desit, exceditur contra Religionem veram, & efficitur Religio falsa, & superstitio; quæ proinde immediate subdividitur in duas species: nempe *mirum* superstitionem in objecto colendo, & *superstitio* in modo colendo.

scilicet cultus divinus tribuitur creaturæ, præsertim diabolo; cujus tres sunt præsertim species: idololatria, divinatio, & vana observatio, seu magia. Et superstitionem in modo colendi, quæ Deo vero cultus indebitus tribuitur.

IV. Superstitio secundum defectum dicitur, quæ Deo vero irreverentia irrogatur, cujus species sunt Tentatio Dei, blasphemia, Sacrilegium. De quibus cap. seq.

SECTIO I.

De Idololatria.

SUMMARIUM.

- 1. Idololatria est superstitio, qua divinus honor creaturae tribuitur
- 2. Ut si vera idololatria, que requirantur?
- 3. Est peccatum mortale gravissimum, quandoque duplex.
- 4. Idololatriæ triplex species explicatur.
- 5. Qualiter hoc peccatum etiam comitti soleat circa Santos, eorum Imagines, Reliquias?
- 6. Idololatria simplex, & mixta: implicita, & explicita quid?
- 7. Unde superstitiosa divinationis & magia malitia oriatur?
- 8. Superstitiosa divinatio & magia alia cum pacto expresso;
- 9. Alia cum pacto implicito seu tacito.
- 10. Notanda Confessariis

ASSERTIO III.

Idololatria est superstitio, quæ divinus cultus tribuitur creaturæ: seu est cultus, seu servitus, quæ Deo debita, creaturae tribuitur; peccatum mortale gravissimum, & quandoque duplex, mixtum scilicet infidelitate; alia simul & implicita, & explicita.

H b 4

expli-

explicita; alia mixta & implicita saltem, Divinatio & Magia; & hæc alia cum pacto explicito vel expresso, alia cum pacto implicito & tacito cum Damone. Omnes.

§. I.

Est superstitio, quâ divinus honor tribuitur creatura &c.

I. **P**atet vel ex ipso nomine idololatria, composito ex idolo & Latria, Latria enim propriè significat Deo soli proprium honorem, cultum: Idolum autem propriè significat simulacrum repræsentans falsum: ut imago chimæ, hyppocentauri: quo differt idolum ab imagine, quæ est simulacrum repræsentans aliquid verum, seu quod ita se habet, sicut figuratum: ut imago Christi hominis. B. Virg. &c. Unde communis jam sensu idolum dicitur omne illud, quod pro Deo colitur, estque non Deus; ideoque Idololatria propriè est cultus divinus tributus creaturae tanquam Deo, hoc est simulacro Deum falsò repræsentanti, aut aliquid Divinitatis habenti. Nam

II. Variè olim idololatrabant Veteres. I. Alii qui omnium stupidissimi adorabant ejusmodi simulacra falsa absolutè & in se, quasi aliquid Divinitatis in se habentia. 2. Alii prudentiores adorabant ea simulacra solùm respectivè ad aliquid aliud falsò pro Deo repræsentatum, quod tamen non erat Deus, sed vel homines mortui: ut Jupiter, Mars &c. aut animalia, aut elementa: sic enim antiqui in statua Apollinis

adorabant solem; in statua Dianæ lunam; in imagine Jovis aërem; Neptuni aquam. 3. Alii telulis simulacris absolute adorabant creaturas, solem, lunam, stellas, ignem, homines, imò bestias, crocodillos &c. tanquam Deos, vel Divinitatis aliquid habentes, adeoque adhuc ut falsa Divinitatis simulacra. Et quia omnia ista fiebant ex instinctu dæmonis Divinitatis hostis, & æmulatoris, divinum honorem affectantis, ideò reipsa ultimate adorabatur ipse Dæmon, qui talibus se immiscens responsa dans, aliisque præstans pro Deo colebatur. Tandem eousque res nefanda processit, ut 4. ipse Dæmon in se ipso forma visibili apparet pro Deo adoraretur; & quidem etiamnum in Christianitate ab infandis illis sagis & magis: unde factum, ut sicut idolum jam communi sensu accipitur pro omni eo, quod pro Deo colitur, ita idololatria accipitur pro omni honore, vel cultu exhibito cuicunque creaturæ, tanquam Deo, sive simulacrum sit, sive res alia animata, inanimata, &c. ac tandem ipse dæmon, ut cum *D. Th. cit.* notant DD. communiter.

III. Ad veram ergo idololatriam duo principaliter requiruntur. I. Ut id, quod creaturæ tribuitur, verè sit cultus divinus, seu Latria soli Deo debita, quâ nimirum in creatura contestamur divinam aliquam excellentiam, nostramque erga eam subjectionem, quod universaliter dignoscendum est ex actu interno, & intentione colendi creaturam pro Deo, quocunque actu externo id fiat: actu enim illi cultui communes: nimirum prostrationes,

H h s

tiones,

tiones, genuflexiones; inclinationes, sicut ad cultum Latriæ, Dulix, & politicum, ita etiam ad idolatriam determinantur per actus internos. Deinde particulariter etiam cognoscitur ex actu externo, si nimirum talis actus ex natura sua, vel consuetudine soli Deo tribuendus sit, ut sunt omnia Sacrificia, omniâque ad ipsum pertinentia, ut Templâ, Altaria. De quo eleganter S. Aug. lib. 20. contra Faustum c. 21. ait: *Nulli Martyrum, sed ipsi Deo Martyrum, quamvis in memorias Martyrum, construimus Altaria.* Et paulò post: *Illo cultu, qui græce latria dicitur, latine uno verbo dici non potest, cum sit quadam proprie Divinitati debita reverentia, nec colimus, nec colendum docemus, nisi unum Deum.* Cum ad hunc cultum pertineat oblatio Sacrificii, unde idolatria dicitur eorum, qui hoc etiam idolis exhibent; nullo modo tale aliquid offerimus, aut offerendum precipimus, vel cuiquam Martyri, vel cuiquam Sanctæ animæ, vel cuiquam Angelo. Hæc ille.

IV. Requiritur 2. Ut talis divinus cultus verè exhibeatur vel tribuatur creaturæ, tali nimirum voluntate & intentione huic creaturæ conciliandæ quantum in se est, opinionem divinæ alicujus excellentiæ, qualis in solam divinam Majestatem credit, non enim opus est ad idolatriam, omnem excellentiam, vel perfectionem divinam Deo defacto inexistentem explicitè tribuere creaturæ, scilicet diabolo, quod nunquam factum, nec fieri potest; sed sufficit aliquam quamcunque excellentiam vel perfectionem Deo debitam creaturæ tribuere.

tribuere: Quemadmodum gentiles olim tam varios Deos coleado, non omnibus absolutam supremam excellentiam & dominium tribuere potuerunt, sed singulis peculiarem & supremam vim ad certum munus, vel effectum: Jovi super Regna: Marti super bella: Neptuno super aquas: Apollini super scientiam &c. quæ tamen singulæ etiam excellentiæ soli Deo propriæ sunt. His ergo duobus concurrentibus, ut & cultus divinus sit, & verè tribuatur creaturæ, dicimus.

§. II.

Peccatum mortale gravissimum, & quandoque duplex.

Post peccata contra Virtutes Theologicas superius latius explicata, omnium gravissimum est *idololatria*: quippe primum locum tenens inter peccata contra Virtutem Religionis, quæ est omnium virtutum, moralium præstantissima: quia, quantum est in se, tollit honorem Deo, ut transferat in creaturam; est verum crimen læsæ Majestatis divinæ, Apostasia à Deo: unde sæpè duplex involvit peccatum: idololatria enim tres præcipue actus includit. 1. Existimationem Divinitatis, seu perfectionis, vel excellentiæ alicujus divinæ in creatura. 2. Affectum adorandi, seu actum internum voluntatis, quo quis se creaturæ submittit ut Numini, idque colere intendit. 3. Ipsam adorationem, seu actum externum, quo quis suam ægalem creaturam, tanquam Deum, submissionem protestatur, & significat: & hinc triplex est species adorationis idololatriæ.

Prima

4 *Prima est idololatria externa simul & interna quoad existimationem & affectum: cum quis & intellectu existimat erroneè creaturæ aliquid in se Divinitatis; & ideò voluntate intendit eam colere, quæ est idololatria perfecta, & semper conjuncta cum infidelitate; adeoque duplex peccatum mortale, infidelitatis contra Fidem, & superstitionis contra Religionem: atque ideò talis idololatrans v. g. dæmonem pro Deo adorans, est verus infidelis, hæreticus, vel hæretica, & incurrit excommunicationem Bullæ Cœnæ; ideoque à Confessario etiam Regulari privilegiato non habet facultatem specialem absolvendi ab hæresi, absolvi non potest; quòd valdè notandum.*

Secunda est idololatria externa simul & interna quoad affectum tantum, non quoad existimationem, cum quis scilicet cognoscit huic idolo & nihil inesse Divinitatis, unumque tantum, & verum Deum agnoscens: tamen ex pravo affectu, ut potè odio erga Deum, cupiditate aliquid à Diabolo impetrandi, idolo, vel ipsi dæmoni voluntarium deliberatum cultum externum tanquam Deo deferret; qualis regulariter est idololatria, vel potius Dæmonolatria sagarum & magorum: & licet hæc species deficiat à priori quoad existimationem intellectus, non tamen deficit quoad affectum voluntatis, imò malitiâ excedit, longèque gravius peccatum est, quàm prior species, quæ ob ignorantiam utcumque excusari potest: hæc verò contra propriam scientiam, & conscientiam ex mera malitiâ procedit Deo debitum cul-

tum tribuens creaturæ: & si fiat ex actuali odio Dei, ac formali contemptu ipsius, erit peccatorum omnium gravissimum; & quamvis talis idololatra solo affectu sine æstimatione erronea intellectus, non sit infidelis, vel hæreticus, nec consequenter incurrat excommunicationem Bullæ Cœnæ, excommunicationem tamen aliam incurrit, nimirum latam à Joanne XXII. non tamen reservatam Pontifici. Uti habetur in Directorio Inquisit. adeoque à quovis Confessario legitimo tales absolvi possunt.

Tertia est idololatria externa & simulata tantum, cum quis absque existimatione Divinitatis, omnique affectu interno colendi aliquid pro Deo, tamen ex infirmitate, metu persecutionis, tormentorum, mortis &c. idolo, creaturæ, vel dæmoni exterius tantum exhibet cultum Deo debitum v. g. sacrificium thuris, qualis fuit idololatria S. Marcelli Papæ, & aliorum: & licet hæc non sit idololatria vera, & formalis, sed materialis tantum; cum careat affectu interno colendi aliquid pro Deo essentialiter requisito ad omnem cultum formalem, est tamen gravissimum peccatum mortale, tum contra professionem externam Fidei, tum etiam contra virtutem Religionis; cum sit plenissimum mendacium, perniciosum, in cultu publico Religionis Deo injuriosum, hominibus scandalosum.

Neque hoc peccatum idololatriæ ita proprium est Gentilium, magorum, & sagarum, falsos Deos, & ipsum dæmonem pro Deo adorantium.

quis

quin Christianis, & aliis quoque commune sit. Sic enim peccato idololatriæ, & etiam gravissime peccat mortaliter (si scienter, & voluntarie)

Primo: Quisquis Sanctos adorat, & invocat pro donis vel effectibus naturalibus, vel supernaturalibus, tanquam Auctores principales istorum donorum, vel effectuum, tanquam sua propria virtute, & facultate præstandorum; hoc enim vere est divinam excellentiam tribuere creaturæ: quod tamen non ex verbis nudis, sed ex sensu verborum debet expendi; ut supra etiam monui.

Secundo: Quisquis imagines, & alias quasvis res sacras, vel Reliquias adorat in se, vel propter se, & non cum respectu ad sua prototypa Deum, vel Sanctos: talis enim necessario tribuit creaturæ excellentiam supernaturalem, vel divinam.

Tercio: Quisquis aliquam excellentiam supernaturalem, etiam creatam, & ideò cultum tali excellentiæ debitum falso tribuit creaturæ, in qua talis excellentia non reperitur. E. G. qui sanctis falsis, vel fictis hominibus non beatis, vel damnatis cultum tribuunt veris Sanctis debitum. Qui falsas Reliquias obtrudunt adorandas; qui in signum falsi miraculi, vel benefici miraculosè accepti tabellas ad sepulchra, ad Altaria, vel alias in templo appendunt. Qui falsa miracula prædicant, vel evulgant &c. peccant omninò hi mortaliter, quamvis non propriè idololatriæ, sed potius idolodulæ peccati quia gravis hinc veræ Religioni infertur injuria. Neque excusatio duci potest à bona intentione propter

propagandæ devotionis; cum ea potius hoc modo diminuatur, dum aperitur via ad etiam vera miracula neganda, & confundenda, uti sæpius experimur ab hæreticis; præterquam quod verus Deus mendaciis honorari abhorreat: atque huic periculo se exponunt, qui Sanctos necdum publica auctoritate canonizatos, eorumque Reliquias, vel imagines colunt, vel venerantur cultu Sanctis debito: contra quos *Urbanus VIII.* edidit Bullam Anno 1625. 4. Aprilis, prohibens, ne talium imagines cum radiis pingantur, nec ad eorum sepulchra vota appendantur. Deterius adhuc faciunt, qui hominum adhuc viventium Reliquiis, imaginibus, cultum Sanctis debitum exhibent, quod non rarò accidit nostro tempore. *Quartò:* Quisquis hujusmodi cultus Deo, vel Sanctis debitos sibi ipsi arrogat, exhiberi permitit, vel procurat quocunque medio, ficta sanctitate, miraculis, revelationibus falsis, peccat mortaliter peccato saltem idololatriæ, ultra peccatum hypocrisis, mendacii & falsitatis in rebus Religionis. Exempla illusionis, & deceptionis plura satis nota fuerunt. Sed de his satis.

S. III.

Idololatria simplex, & mixta, implicita, & explicita.

Idololatria simplex & explicita est, qua divinus cultus exhibetur creaturæ, diabolo præcisè animo ipsum colendi ac honorandi, aliquam ejus excellentiam divinam, v. g. supremum dominium submissè contestando. *Idololatria mixta, & im-*

& implicita dicitur, quâ colitur dæmon, ipsum
 invocando pro aliquo opere à Deo tantum peten-
 do, & exhibendo: utpote aut pro notitia occul-
 torum per divinationem; aut pro effectu aliquo
 præternaturali causando per magiam, seu vanam
 observationem: etenim diabolus hostis, & zemu-
 lus Divinitatis ex superbia, & odio erga Deum
 divinum honorem affectans, omnibus modis, quo-
 bus Deus colitur, & ipse coli vult: colitur autem
 Deus aut purè adorando, & reverentiam debitam
 divinæ Excellentiæ ac Majestati exhibendo, aut
 invocando & petendo ab ipso ea, quæ ad nostram
 mentis & operationis directionem spectant: ut
 etiam diabolus homines edocuit: 1. Ut ipsi cul-
 tum & reverentiam quasi divinam exhibeant, &
 erit pura idololatria. 2. Ut ipsum invocent, &
 petant ab ipso occultorum cognitionem per divi-
 nationem. 3. Ut ipsum invocent, & petant ab
 ipso directionem operum, & effectus præterna-
 turales per magiam, seu vanam observationem,
 unde omnis superstitiosa divinatio & magia veris-
 sima est idololatria, aut mixta, sæpè scilicet con-
 juncta cum actuali explicita adoratione dæmonis,
 ut patebit; aut saltem implicitâ, hoc enim ipso
 quo homo expressè vel tacitè invocat, & petit à
 dæmone cognitionem occultorum, vel effectum
 præternaturalem, implicitè saltem & interpretati-
 vè intendit ipsum colere, & defacto ipsum colere,
 nec requiritur intentio formalis explicita colendi
 eum cultu divino, sed sufficit intentio virtualis
 & implicita, faciendo nimirum id, quod rever-

cedit in honorem ejus, semper affectantis honorem
divinum.

Superstitiosæ ergo divinationis, & magiæ ma-
litiæ, & ratio peccati mortalis gravissimi consistit
in hoc, quòd homo pro cognitione rerum occul-
tarum, aut alio affectu obtinendo, relicto Deo,
recurrat ad dæmonem, eum expressè, vel tacitè
(modo mox explicando §. seq.) invocans, atque
expectans ab eo notitiam, vel effectus à Deo solo
petendos, vel expectandos, quod ipsum neces-
sario cedit in contemptum Dei, ac honorem dia-
boli, divinum semper in his honorem affectan-
tis, ac per hoc homo ipso facto diabolo divinum
quemdam honorem exhibet, utique gravissimo
peccato idololatriæ, saltem implicitæ, Apostasiæ
à Deo, ac velut læsæ Majestatis divinæ crimine.
Undè ulterius quamvis in rigore loquendo, vera
& formalis superstitiosa divinatio, & magia im-
plicitè idololatria dæmoni divinum cultum exhi-
bens tunc solum videatur esse, quando ad diabo-
lum recurritur pro notitia, vel effectum solum à
Deo haberi possibili, ut pro notitia futurorum
contingentium, cogitationum cordium, pro re-
suscitatione mortui, extemporanea curatione
morbi gravis, præsertim incurabilis &c. certum
tamen videtur apud omnes etiam illam divinatio-
nem, vel magiam esse veram superstitionem cum
implicita, seu interpretativa idololatria, & pecca-
tum mortale gravissimum, quia petitur à diabolo
cognitio earum rerum, quas is (utpotè substan-
tia intellectualis perfectissima) naturaliter scire

potest, ut auctorem furti, vel homicidii occultum, eventus naturales, aut effectus aliquos quos naturaliter efficere potest, uti tempestates, curationem febris, intoxicationem hominis, vel pecoris &c. Ita cum D. Aug. & S. Thom. 2. 2. q. 85. a. 2. *Navarr. Sanchez. Suarez. Layman.* alii hic. Ratio est: quia enim hac ratione homo relinquit Deum, honorat diabolum, ei que cultum, saltem ex parte hominis soli Deo tributum, attribuit: etsi enim tunc non sit proprius cultus divinus ex parte operis petiti, utpote naturaliter possibilis, evadit tamen cultus divinus ex parte diaboli acceptantis, & in his semper consistens cultum & honorem divinum, seu aliquo usurpare de excellentia divina, & honore Deo debito, ac per hoc ipsum homo interpretatur colit dæmonem cultu aliquo divino, quia cooptatur dæmoni in usurpatione divinæ excellentiæ & cultus Deo debiti, ut post alios optime explicat *Filliu. tract. 24. in I. Præcept. Decal. c. 1. q. 6.*

§. IV.

Alia cum pacto expresso, alia cum pacto implicito, vel tacito tantum.

- 8 **S**uperstitiosa divinationis, & magiæ cupida duplex est species universalis jam nominata.
- I. Divinatio, vel magia cum pacto expresso cum dæmone, seu expressa invocatio dæmonis, græcè *NEKROMANTIA*, est, cum quis explicitè & expressè petit rerum occultarum notitiam verbo vel facto, sive id fiat 1. simplici petitione, vel

invocatione dæmonis, & idololatriâ implicitâ tantum; vel petitione, inclinatione, solemnibus adjunctis adorationibus, sacrificiis, suffragiis, aliisque cæremoniis in honorem diaboli cum idololatriâ explicita; sive fiat 2. expresso pacto, & conventionione mutua cum dæmone, quâ petens se obligat ad certa obsequia (certè nefanda) præstanda dæmoni pro illo beneficio, dæmone è contra promittente, se facturum, quod magus petierit. Idque 3. sive magus petat, & dæmon promittat per se ipsum revelare occulta, vel causare talem effectum; sive tandem modo solemniter dæmon exhibeat, & magus ab eo accipiat certa signa vel media ad tales effectus ope dæmonis causandos ab ipso instituta per modum Sacramentorum, magusque ea postea adhibeat pro assequenda notitia occultorum, aut alio effectu causando ope dæmonis, ut in singulis patebit sigillatim. Atque ejusmodi pactum invocatione, vel petitione facta jam perpetratum est gravissimum peccatum superstitionis cum pacto expresso, etiamsi postea effectus non sequatur, & dæmon non respondeat, vel præstet, quod promisit; sive quia à Deo non permittitur, sive quod dæmon ipse mendax conventis non stet, sive ob aliam causam.

II. Divinatio, vel magia cum pacto tacito, seu cum tacita & implicita tantum invocatione dæmonis dicitur ab aliquibus, cum quis occultorum cognitionem, aliumve effectum consequi nititur per media, vel signa non ab ipsomet, sed ab alio conventa cum dæmone, tunc enim utendo

conventu, signis, vel medio, censetur dæmonis voluntati consentire, ipsoque facto dæmonem invocare. Verùm si scienter utatur ejusmodi signis, vel mediis à dæmone cum alio conventis, vel institutis, meritò DD. communiter videntur vocare ad pactum expressum. Deinde reverà constat dæmonem sæpè operari per signa & media nunquam antea cum alio conventa, vel instituta à ipso dæmone, sed ab aliquo vanè adhibita, ut pluribus etiam recentibus exemplis monstrari possit. Itaque generalius

III. Divinatio, vel magia cum pacto tacito vel implicito cum dæmone, seu tacito invocatione dæmonis dicitur, cum quis occultorum notitiam, vel alium effectum consequi nititur per signa, vel media omninò impertinentia, & vanaque scilicet, neque ex natura sua, neque ex institutione Dei, vel Ecclesiæ habent aliquam peculiaritatem, vel virtutem ad causandum talem effectum: sive deinde illa signa, vel media defacto à dæmone cum alio conventa sint, sive non; dæmon enim ejusmodi signis, vel mediis omninò vanis, & trivolis adhibitis sentiens invocari aliquam occultam virtutem promptissime immiscet, & operatur, ut plurimis etiam levisimis exemplis patet. Etiam si ergo ejusmodi signis, vel mediis utens, explicitè non sciat, vel agnoscat ea esse instituta à dæmone, aut dæmonem per illa operari; dummodò sciat, vel intelligat signa illa, vel media neque ex natura sua, neque ex institutione divina, neque ex ordinata

Ecclesiæ habere ullam virtutem, vel vim ad talem effectum causandum, hoc ipso posset, & deberet scire habere vim ex ope dæmonis; adeoque eo ipso, quò adhibet ea, convincitur implicitè invocare dæmonem, ejusque opem advocare.

IV. Unde non obstat, nec excusat, quòd homines talia agentes putent, dicant, protestentur, se nullum omninò cum dæmone pactum, vel commercium intendere, nullo modo velle diabolum invocare, aut illius ope, vel auxilio aliquid velle consequi; est enim protestatio factò contraria, & ideò de jure frivola, nam eo ipso, quò utuntur ejusmodi signis, vel mediis vanis nullam naturalem vim, vel proportionem habentibus ad causandam talem notitiam, vel effectum, convincuntur invocare aliquam aliam vim, vel virtutem homine superiorem, & intelligentem. Non certè ipsum Deum, qui talia tam severè prohibet. Non Angelum bonum, qui contra Dei placitum nihil potest facere, ut fateri coguntur, & in decursu magis patebit: erga convincuntur (ideoque scire possent, & deberent) se reipsà invocare malum Angelum, seu dæmonem, nulla enim alia virtus superior homine, intelligens defacto existit in universo. Quod valde notandum, & bene inculcandum est ejusmodi superstitionis, His pro fundamento generaliter propositis, & semper præ oculis habendis, ipsas reliquas superstitionis species portò explicemus.

SECTIO II.

Divinatio Superstitiosa.

SUMMARIUM.

11. Divinatio quid secundum nomen, & generatim?
12. Quid in re, & proprie?
13. Ejus divisio in species varias.
14. Divinatio per astra quid?
15. Astrologia judiciaria quid?
16. Quando superstitiosa, & quando non?
17. Physiognomia quid, & quando superstitiosa?
18. Divinatio ex somniis quid? &
19. Quando superstitiosa, & mala mortaliter?
20. Divinatio per sortes, seu tortilegium.
21. Sortes divisorie quid, & quando licite?
22. Quid sortes consultivæ?
23. Quid sortes divinatorie, semper illicitæ?

II Divinatio sic dicta quasi divina noſtio, vel *divinitatis amulatio* in cognitione rerum per se occultarum, vel futurarum ſoli Deo propriâ, juxta illud *Iſa. 41. Annuntiate, quæ ventura ſunt in futurum, & ſciemus, quia Dei eſtis vos.* Et hinc rigorosè ſumpta Divinatio definitur à S. Thom. *2. 2. q. 95. a. 4. Eſt prædictio inordinata eorum, quæ ſolum Deum ſpectant, ope demonis.* Verùm quædam etiam prædictio eorum, quæ non ad ſolum Deum ſpectant (ut futura contingentiæ, occulta cordis) ſed quæ demon naturaliter ſcit, vel ſeire poteſt ope demonis habita ad veram ſuperſtitioſam divinationem & idololatriam implicitam ſpectat. præ ſuprà generaliter prænotavi, ideo generalius definienda, & dividenda divinatio.

S. I.

Definitio, divisio, & species enumerata.

Divination est significatio, vel prædictio re-
rum per se homini occultarum, vel futu-
rarum ex pacto cum dæmone; sive deinde cum
pacto expresso, & expressa invocatione dæmonis;
sive cum pacto tacito vel implicito tantum, nimi-
rum adhibendo media inutilia & impertinentia,
quæ scilicet nec ex natura sua efficaciam habent
ad manifestationem rei occultæ, vel futuræ: nec
à Deo vel divina ordinatione ad id instituta sunt;
nam generaliter quicunque res occultas hominis
naturalem cognitionem superantes scire & præ-
dicare vult, & tentat, idque secluso Dei beneficio,
ejus revelatione, vel mediis ab eo ad id ordina-
tis, necesse est, ut dæmonis ope addiscere, &
prædicare desideret, & tentet, ideoque societa-
tem, & pactum aliquod cum dæmone, Dei & hu-
mani generis hoste, expressè, vel tacitè ineat contra
illud Apost. 1. Corinth. 10. *Nolo vos fieri socios
dæmoniorum.* Uti latè & optimè docet D. Au-
gust. lib. 2. *de doctrina Christiana* c. 23. Esto
etiam quis dæmonem expressè invocare minimè
intendat, imò renuat; quia tamen ejusmodi me-
diis vanis & impertinentibus notitiam occulto-
rum humanam cognitionem superantem acquire-
re tentat, eo ipso non procedit viâ inventionis,
sed viâ disciplinæ, ita ut talem notitiam ab alia
intelligentiori substantia addiscere tacitè desi-
deret, & petat: atqui non petit, nec invocat
Deum, bonos Angelos; ergo dæmonem, cum
post

post eos nulla detur alia substantia homine intelligentior.

13 II. Divinationis ergo superstitiosæ duæ sunt species generales, scilicet per actum expressum, & per pactum implicitum cum dæmone, jam supra generatim explicatæ. Divinationis cum pacto expresso, seu expressa invocatione dæmonis penes diversos modos, quibus solet dæmon respondere & revelare occulta, variæ numerantur species materiales, & præcipuè novem. 1. *Pythium*: cum dæmon divinatoriè respondens apparet variis imaginibus, aut corporibus alienè asportatis, vel compactis ex aëre, vel solum deludendo sensus, vel phantasiam fictis imaginibus, de quibus vide *Delirium*, *Valent.* alios. 2. *Species* est per somnium: cum à dæmone ex pacto expectatur revelatio occultorum futurorum fructa in somno. 3. *Necromantia* specialis: cum adhibitis certis signis, vel carminibus mortui videntur resurgere, loqui, & docere occulta. 4. *Pytonismus*: cum diabolus ex pacto docet per homines arreptitios. 5. *Geomantia*: cum dæmon docet per certa signa apparentia in corporibus terrestribus: ut in biviis, lignis, lapidibus, & aliis, plumbo fuso &c. 6. *Hydromantia*, cum docet per signa apparentia in aqua. 7. *Aëromantia*: cum docet per signa apparentia in aëre. 8. *Pyromantia*: cum per signa apparentia in igne. 9. *Aruspitium*: cum per signa apparentia in arteriis seu intestinis sacrificatorum animalium dæmon responsa dabat. Huc spectant omnes species

genera, quàm vetularum capita. Ex omnibus numeratis speciebus in particulari tres præcipue species divinationis pro præxi examinandæ sunt: scilicet per astra, per somnia, per sortes: his enim intellectis, facillimum est judicare de aliis omnibus.

§. II.

Divinatio per astra, Astrologia judiciaria.

14 **A**strologia duplex est: naturalis, & judiciaria. Astrologia naturalis est, quæ ex motu, cursu, situ, conjunctione, oppositione astrorum, ratione eorum virtutis, & influentiæ naturalis, divinatur effectus naturales necessariò eventuros, ut eclipses; vel contingentes tantum per alias causas naturales facillè impedibiles: ut immutationes auræ, ventos, pluvias, tempestates, serenitates, siccitates, sterilitates: item temperamentum hominis sub tali constitutione astrorum concepti vel nati. Atque hæc Astrologia & licita per se est, & utilis humano generi, maximè quoad necessaria: medicinam, agriculturam, navigationem. Neque illicita est, quatenus ex aspectu astrorum in puncto nativitatis cujusque hominis conjectat temperamentum ejus naturale, ingenium, & inclinationem in bonum, vel malum: cum hæc scientia ad hoc se extendere possit. Juxta communem DD. apud Sanchez *lib. 2. moral. c. 38. n. 28.* Quamvis verum sit, hanc Astrologiam quoad effectus contingentes esse incertissimam: cum hi non à solis astris, sed aliis quoque causis dependeant, quæ facillè variari, & astrorum

fluxus impedire possunt; unde tanta diversitas, & mendacitas Calendariorum. Exemplum notandum Ferdinandi III. Maxime verò incerta est quorundam conjecturam temperamentis, & propensionis hominum ex aspectu astrorum in puncto natiuitatis. 1. Quia inclinatio prolis non ex solo influxu astrorum pendet, sed multo magis ex materia conceptionis & nutritionis. 2. Quia punctum illud natiuitatis (quod Mathematici exactissime observandum ajunt) deprehendi certè non potest ob rapidissimum cœli motum, & alias causas, ut etiam observavit D. Aug. lib. 2. de doct. Christ. c. 22. 3. Quia vis astrorum etiam in fœtum utero inclusum insinuat, adeoque etiam punctum conceptionis & animationis lætè observandum erit, cujus tamen observatio Mathematicis multo magis, & omnino est impossibilis. Veruntamen si Astrologi ejusmodi effectus contingentes, tempestates, nati pueri propensiones more solito prædicant majori certitudine, quam ex astrorum aspectu consequi possunt, non committunt peccatum divinationis superstitiosæ contra Virtutem Religionis, & primum Decalogi Præceptum, sed sæpè peccatum temeritatis, & mendacii. Uti ex communi notat Sanchez; cit. n. 29. Suar. Laym. alii.

Astrologia judiciaria,

Seu divinatoria dicitur, qua ex eodem aspectu, & motu, situque astrorum prædicuntur eventus omnino fortuiti, & liberi ab hominum libro arbitria pendentes, cujus tres partes optime assignant

gnant Mart. Delri. *lib. 4. Disq. Mag. c. 3. q. 1.*

Prima Astrologia revolutionum : quæ prædicat
totius anni, belli pacisque vicissitudines, annorum
morborum qualitates, mortes Magnatum &c.

Secunda Astrologia nativitatis, seu genethliaci
quæ ex aspectu siderum in puncto nativitatis præ-
dicit sigillatim homini in vita eventura &c. r. q.

ad talem dignitatem promotum iri, tali Principi
gratum fore, uxorem ducturum, divitem, pro-
perem, felicem, infelicem futurum; tali metali

genere, tali loco, tali tempore, anno, die periturum;
Tertia Astrologia electionum, quæ ex aspectu
ætu astrorum docet, quid in singulis rebus, & oc-

casionibus agendum, vel omittendum; quando
domo egrediendum; quando manendum; quo
loco & tempore, quæque agenda, ut feliciter suc-

cedant. Hic pro praxi aliqua statuenda sunt.

- 16 I. Astrologia hæc judiciaria prædicens certo ex
aspectu astrorum effectus liberos à libero arbitrio
pendentes, vel casus omninò fortuitos, superstitio-
sa est, & pactum saltem implicitum cum dæmone
involvit; ideoque ipsius usus, ex genere suo mor-
talis, omni jure prohibitus est. *Omnes*. Jus divi-
num patet variis locis S. Scripturæ præsertim in
Deuter. 4. Isa. 47. Jer. c. 10. ubi dicitur: *intra-
vias gentium nolite discere & à signis cali no-
lite timere, quæ timent Gentes, quia leges popu-
lorum vanae sunt.* Jus Ecclesiasticum c. *ignis*.
causa 26. q. 3. *ibid.* c. *non licet*. q. 5. Et alibi. De
novissimè Motus proprius Sixti V. contra hæc
Astrologiam editus. Jus civile tit. *Cod. de Male-*

Mathematicis, & alibi. Ratio generalis
 est: quia ejusmodi effectus liberi & fortuiti, si
 essent divinari ex aspectu astrorum, vel possent,
 quia astra essent causa naturalis, adeoque signa
 naturalia eorum effectuum (ut iris pluviae) vel
 quia sunt signa mera ex institutione tantum. Pri-
 mum dici nullo modo potest: quia effectus liberi
 supposito omni ad agendum requisito, possunt
 fieri, vel non fieri; ergò non possunt determina-
 re prævideri in astris futuri, tanquam causa, &
 signis naturalibus, alioquin tolleretur libertas, &
 effectus essent liberi, & non essent liberi. Effectus
 similiter fortuiti non à solis astris, vel ab una cau-
 sa, sed ex plurium causarum concursu fiunt, quas
 Astrologi nec in astris, nec ulla ratione antece-
 dente naturaliter deprehendere possunt: ergò di-
 cendum secundum, scilicet istos effectus videri
 in astris tanquam signis ex instituto: atqui non
 sunt signa instituta à Deo, vel bonis Angelis, quin
 potius in Scripturis prohibita eorum observatio:
 ergò debent esse signa instituta à dæmone cum pa-
 cto expresso, vel tacito cum hominibus, conse-
 quenter divinatio futurorum effectuum liberorum
 ac fortuitorum; & eadem ratione præsentium
 occultorum: ut notitia occulti thesauri, furis,
 virginitatis &c. ex astris, superstitiosa est cum
 pacto saltem implicito cum dæmone, & tacita
 ejus invocatione, si nimirum talia ut certa & in-
 fallibilia prædicuntur, & creduntur, asseruntur ex
 astris.

II. Etiam si talia non ut certa, & infallibilia
 prædi-

prædicantur ex astris, si tamen prædicantur absolute, & cum majori firmitate, quam ex astris haberi possit: utpotè tanquam absolute probabilia, adhuc est superstitio, & quidem lethalis in genere suo: Quia sic adhuc transcenditur vis astrologorum, quæ solum leves conjecturas parit, & non probabilitatem; eo ipso ergò, quo nihil iudicium absolute probabile ex solis astris habere nequit, tacite censetur peti ex disciplina damnis. Ut recte docent *Suar. Valent. Delrin.* cum *Sanch. lib. 2. moral. c. 38. num. 34.* Dicitur autem *ex solis astris*: nam si una cum astris considerentur temperamentum personæ, qualitates, & circumstantiæ aliæ, non erit saltem mortale, aliquid liberum contingens futurum probabiliter asserere: v. g. videt Astrologus ex aspectu astrologorum portendi, hunc Prælatum fore &c. iustitientis circumstantiis personæ, nobilitate, bonis moribus, grata indole, poterit probabiliter pronuntiare, hunc, si Clericatum assumat, bonis literis operam det, loco, & tempore opportuno se accommodet, v. g. Romæ in Curia &c. eligendum in Prælatum, Episcopum &c. & consequenter neque alter graviter peccaret, si id ut probabile crederet, & ideò Romam ad talem Curiam &c. locum accederet, seque accommodaret cum aliqua spe, non tamen certitudine ejusmodi dignitatem consequendi. Sic *Tambur. lib. 2. Decalog. c. 6. §. 1. num. 18. & 19.*

III. Quod si tamen ejusmodi occulta prædicantur est astris solùm secundum tenuem illam

conjecturam, quæ reverà ex astris conijciendo de inclinatione naturali, ac temperamento hominum tentaret etiam conijci potest de eorum eventibus liberis, & fortuitis, non erit superstitio, nec Jure divino, aut humano antiquo prohibitum. Juxta communem DD. cum S. Th. 2. 2. q. 95. a. 5. *Sanch. l. cit.* Attamen id ipsum prohibitum est Jure novo in motu proprio Sixti V. contra Astrol. ubi. *Statuimus, ut contra facientes judicia & narrantitates hominum, quibus de futuris contingentibus successibus, fortuitisque casibus, aut actionibus ex humana voluntate pendentibus aliquid eventurum affirmare audent, etiamsi ià se non certo affirmare asserant, & protestentur &c. inquirant, & procedant, & in eos severius canoniciis penis, & alijs eorum arbitrio animadvertant.* Hac Pontifex. Ratio prohibitionis est: Quia etiam hic modus est valde perniciosus, & expositus proximo periculo superstitionis ob naturalem curiositatem tam ex parte divinatorum, quàm ex parte aliorum credentium: ergo meritò prohibitus, idque in utroque foro: & per se loquendo sub mortali, ut volunt multi cum *Sanch. cit. n. 34. Quamvis Suar. Valent. Delr. & alii, probabilius solum quoad forum externum restringant eam prohibitionem ob præsumptionem de superstitione internâ.*

IV. Quocunque dictorum modo res se habeat, sicut certum est, eum, qui in suis actionibus semper & ordinariè aut frequenter secundum ejusmodi prædictiones, seu prævisiones ex astris se geret, peccat.

peccaturum mortaliter, quia sic esset certum illi-
 eium credulitatis indebita, & consequenter com-
 mercii cum daemone; ita probabilissimum, imò
 mihi certum est, semel & iterum; & sub incerti-
 tudine eventus ita agere, non fore mortale: quia
 non est gravis deordinatio aliquid agere, vel o-
 mittere ob spem, vel metum etiam levem. Ut si
 in casu paulò antè dicto accederes Romam ad Prae-
 laturam est astris praedictam cum aliqua spe exspe-
 ctandam. Si tibi ex astris praedictum esset, te hoc
 anno periclitaturum in aquis, & ideò hoc tempo-
 re navigare nolles. Item, si tibi negotii alicujus
 promitteretur felix eventus pro hoc tempore, aut
 contra infelix praediceretur, & ideò velles, vel no-
 les hoc tempore illa negotia aggredi, & similia se-
 centa; ut mox iterum de somniis notabo. Haec e-
 nim non ut certa, sed tantum ut conjecturalia cre-
 dere, sperare, vel timere non videtur prohibitum
 ullo jure: esto ea praedicere sit prohibitum in su-
 pra dicto motu proprio Sixti V.

§. Eadem prorsus ratione, quâ de Astrologia
 dictum est, discurrendum, & dijudicandum
 est de

Physiognomia.

17 **A**lia enim similiter est Physiognomia natura-
 lis, ac Philosophica, per quam ex corporis &
 membrorum habitudine, incessu &c. vultus,
 item frontis, manuum, aliarumque partium le-
 neamentis; de corporis valetudine, tempera-
 mento, consequenter etiam ingenium, affectio-
 nes, vel inclinationes mentis probabiliter con-
 jecturatur.

jectantur, eaque per se licita est, Sanch. cit. n. 44.
Delri. lib. 4. q. 4. Communis. Alia verò Phy-
 siognomia est divinatoria, & superstitiosa, quæ
 ex iisdem signis corporis prædicit prosperos, vel
 adversos hominis casus, longam, vel brevem vi-
 tam, divitias, paupertatem, præsentem mentis
 statum; an fur, an meretrix &c. nec ne? Hujus-
 modi contingentia libera, quæ ex talibus signis
 naturaliter nullo modo cognosci possunt, nisi in-
 terventu commercii superstitiosi cum Dæmone,
 est omni Jure damnata. Magis superstitiosum est
 ex fortuito accidentibus homini, v. g. ex sternuta-
 tione, ruptura ligulæ, sinistri pedis ante dextrum
 à lecto, vel domo expositione, certorum animalium,
 lupi, leporis, funeris, vetulæ occursum &c.
 prospera, vel adversa divinare. Hæc enim omnia
 fortuito fiunt, nec ullam habent connexionem
 cum eventibus hominis, bonis, vel malis, nisi per
 modum signorum ex disciplina de institutione sal-
 tem implicita Dæmonis. Denique ex volatu, vel
 cantu avium, aliorumque animalium vocibus, ac
 motibus, etsi subindè effectus naturales, ut plu-
 via, vel serenitas rectè conjiciantur, nec omninò
 superstitiosè; ex mora corvorum super tectum
 domus, in qua decumbit ægrotus, conijcitur pro-
 pinquitas funeris, ob eorum acutissimum olfa-
 ctum ad odores cadaveris. Veruntamen ex iis
 eventus liberos fortuitos quoscunque, cum qui-
 bus nullam habent naturalem connexionem præ-
 dicere semper superstitiosum, & si serio cum fir-
 ma fide fiat, peccatum mortale est. Idemque est de

petentibus, & consulentibus ejusmodi divinator-
res, Astrologos, Ægyptiacos, vulgò zigmos; si
nimirum fiat animò credendi, & se se dirigendi;
secus si fiat ex curiositate, joci, vel risùs causè, &
secluso scandalò. De quo generaliter in fine
actionis.

§. III.

*Divinatio ex somniis, Onyromantia,
vel Onyrocritica.*

181. **D**uplex est somnium, naturale, & præ-
turalè. Somnium naturale nihil aliud est
quàm sopitis sensibus externis, & ligato usu ratio-
nis in potentia imaginativa concursus specie-
rum phantasticarum de diversis rebus, ortus ex
naturalibus causis: utpote vel ex præcedentibus
cogitationibus, & occupationibus mentis in vi-
gilia, ut experiencià notissimum: vel ex variâ cor-
poris constitutione, temperamento, & motu hu-
manorum: unde sanguinei læta somniant; cholero-
rici, qui flava bile abundant, sæva, lites, jurgia, ca-
des &c. Melancholici, qui atra bile abundant,
tristitia, mortes, infirmitates, oppressiones &c.
Phlegmatici, aquas, meriones, ambulationes
graves &c. Atque ex ejusmodi somnio naturali-
licitè divinantur, & conijciuntur illa, quæ natu-
raliter revera significant, utpote ipsæ eorum
causæ: sic somnia, quæ naturaliter significant hu-
morem prædominantem, licitè observantur ad
dignoscendam naturalem complexionem corpo-
ris, morbum, vel à morbo convalescentiam, at-
que ad eum finem minimè superstitiosè Medici
somnia

somnia infirmorum percontantur, Item somnia rectè observantur ad dignoscendam bonam, vel pravam animi affectionem : ut iræ, odii, timoris, libidinis &c. Etiam ad dignoscenda dubia circa ejusmodi actus in vigilia. Sic testantur etiam spirituales Magistri, eos, qui impudica somniant, & videntur sibi tunc aut fortiter reluctari, aut promptè consentire, meritò posse conijcere, se etiam vigilantes tali modo subindè habuisse. Et ita in similibus. Vide latè *Sancti. cit. à n. 49.*

II. Somnium præternaturale dicitur, quod non oritur in dormiente ex prædictis naturalibus causis, sed vel est immissum ab ipso Deo, quale fuit somnium Gedeonis, Jacob, Joseph, Danielis; item S. Josephi, Magorum &c. Aut est immissum, vel excitatum à Diabolo homini phantasiam concursu specierum dirigente: uti magis, & sagis, ac aliis etiam fieri solet. Utrumque discernere prudentis, discreti, & experti viri est. Nec discrimen peti debet tantùm ab objecto, vel fine bono, vel malo: nam etiam Sathanas transfiguratur se in Angelum lucis; sed magis ex somniantis & expergefacti dispositione, & immutatione, mentis: si enim excitatus à tali extraordinario somnio sentiat in se insolitam illustrationem, consolationem, & tranquillitatem mentis, devotionem, promptitudinem ad bonum, & servitium divinum, evidens est indicium somnii à Deo immisi. Quòd si contrà sentiat, se ex tali somnio animo perturbatum, perplexum, protervum, ad bonum & servitium Dei tardiozem redditum;

certum debet esse, somnium à Dæmone esse immis-
 sum. Quòd si ergò probabiliter constet, som-
 nium esse immissum à Deo, utique fides adhiben-
 da est, & actiones secundùm illud dirigendæ, ad-
 hibito tamen semper prudenti iudicio, præsertim
 Confessarii, vel Patris Spiritualis. Quòd si verò
 econtrà constet probabiliter, somnium esse im-
 missum à dæmone; utique fides absolutè negan-
 da erit alioquin enim tali somnio finem adhibens,
 seque juxta illud dirigens in agendo, eo ipso hinc
 commercium & societatem cum dæmone, pec-
 cātque mortali peccato superstitionis. Quando
 tandem dubium est, sitne somnium à Deo, vel dæ-
 bolo, vel ex naturali causa, nulla fides habenda,
 nec præsumendum, esse à Deo: Deus enim cum
 immittit somnia, simul etiam reddit hominem
 certum, quòd à se immittantur; juxta illud Ecclesiæ
*Nisi ab altissimo fuerit emissa visitatio, ne dæ-
 ris in illis cor tuum: multos enim errare fecerunt
 somnia: c. 34.* Undè somniorum observatio
 (præter divinitus immissa) simpliciter prohibe-
 tur in sacris Litteris: *Levit. 19. Deuter. 18.* Et
 in Jure Canonico *c. non observetis caus. 26. q. 7.*
 omnia ex communi DD. Vide latissimè & optimè
Delr. lib. 4. c. 1. q. 3.

- 19 III. Divinatio ergò futurorum, vel occul-
 torum per somnia supersticiosa est, & peccatum
 mortale cum pacto explicito, vel implicito cum
 dæmone. 1. Quando fides habetur somniis, que
 constet saltem probabiliter esse immissa à dæmo-
 ne. 2. Quando ejusmodi somnia à dæmone
 immittuntur.

immittenda animo eis fidem habendi desiderantur explicitè, vel implicitè; & certò saltem implicitè desiderare, vel petere somnia à dæmone vincuntur pessima superstitione, qui certo corporis situ somnum capiunt, adhibitis nonnullis cæremoniis, ut eis per somnium occulta, vel futura manifestentur, utique non à Deo, vel bono Angelo: ergò à dæmone. De simili superstitione nupturientium dicam infrà suo loco. 3. Quandounque quis somniis quibusvis à Deo patenter non immixtis firmam fidem adhibet, ita nimirum certò sibi, vel aliis eventurum quoad eventus liberos, vel fortuitos, sicut somniavit propter rationem mox dandam. Et optimè monet *Valent. & Sanch. cit. n. 54.* tunc vel maximè cavendum, ne fidem habeamus somniis, quando eventu probari videntur, eò quòd vel casu res postea accidant, vel certè procurante dæmone, ut homines ad fidem somniis superstitiosè habendam faciliùs inducat, & illaqueat. 4. Similiter quicumque ex somniis certa divinant de occultis, vel futuris merè libris, vel fortuitis, seu casualibus. v. g. si somniet tibi dentem excidere, consanguineum tibi certò moriturum, & similia innumera. Et tandem quicumque ex somniis habitis ordinariè se in suis actionibus dirigunt ad captanda prospera, vel cavenda mala, ut innumeris exemplis obviis palam est.

IV. Ratio dictorum, & similium omnium est. Quia somnia nullam omninò habent vim naturalem significandi, nisi suas causas, ex quibus oriun-

oriuntur, juxta dicta *num. 1.* Nullo autem modo habent vim naturalem significandi eventus liberos, vel casuales præter levissimam conjecturam suspicionis limites non egredientem: ergo qui somniis certam fidem habet, inde divinatur, aut se in suis actionibus secundum illa dirigit, convincitur somnia acceptare tanquam signa inflata, & immissa sibi à substantia intelligente: ac non à DEO, vel bono Angelo (ut supponitur) ergò à dæmone, & consequenter pacto saltem implicito cum atro genio. Estque peccatum mortale ex genere suo, à quo tamen excusat, & veniale reddit ignoantia non omninò crassa, vel affectata. Item si non adhibeatur certa fides, sed solum suspicio, & formido aliqua, posse fortè ita evenire, sicut somniasti; & ideò solum ad cautelam semel & iterùm actiones tuas secundum tale somnium dirigas: v. g. si hac nocte somniasti te submersum in aquis, & ideò hodiè nolis navigare, quod licet plerumque vanum & inutile sit, à mortali & gravi culpa excusant *Cajet. verb. somnium observatio. Navarr. man. c. LI. num. 17. Suarez lib. 2. de Superstit. c. 13. num. 25. Vide dicta Tract. I. proœm. cap. 5. Sect. 2. num. 22. de parvitate materiæ sub Regula II. & accipere hunc casum: Quidam bis, vel ter in somniis admonitus fuit ab apparente sibi puella incognita, ut ad certum locum accederet, ibique terram foderet, certò ollam auro plenam reperturam tandem flexus ad locum accessit, fodit, ollam quædam invenit, sed nigris carbonibus plenam. Quæritur: an hic peccaverit? certè non saltem*

graviter ob modo datam doctrinam. Sed quid si ille certò sibi persuasisset, puellam illam non à Deo, sed à dæmone esse immissam? Adhuc non peccasset mortaliter: quia ipse illam notitiã à dæmone non petiit, vel procuravit, sed solùm notitiã jam ultroneè habitã usus est, quod non esse illicitum patebit infra, cùm de solutione maleficii &c.

§. IV.

Divinatio per sortes, Sortilegia.

Sortes nihil aliud sunt, quàm actio, quã aliquid fit, ut ejus eventu considerato aliquid aliud fiat, vel innotescat. Unde triplices sunt sortes, *divisoria, consultiva, & divinatoria.*

Sortes divisoria.

Sunt, quæ mittuntur à sortientibus, ut sciatur, quid cuique tribuendum in electionibus controversis; & hæ sortes per se licitæ sunt, nisi in casu jure humano interdicto. *Ratio est:* quia ejusmodi sortilegium nihil aliud est, quàm contractus humanus, quo communi consensu contrahentium jus ad aliquam rem habentium, ea inter ipsos sorte dividitur, ut illius sit, cui fors contigerit. Hic contractus nihil superstitionis, aut mali in se habet de se, cùm ad nullam rem occultam cognoscendam ordinetur (quod sanè non est in potestate sortientium, sed aliunde peti deberet) sed solùm ut fiat aliquid, quod, ut fiat, est in potestate sortientium: ergò per se licitæ sunt sortes in casibus, quibus jure humano non interdicuntur. Interdicuntur autem sortes solùm jure Canonico quoad electiones Ecclesiasticas eo tit. De elect. c. finali

Sortis usum in electionibus perpetua prohibitionem damnamus.

Licitæ ergo sunt sortes. 1. In electionibus civilibus ad officia sæcularia. Communis DD. cum D. Th. a. 8. q. 97. Sanch. num. 58. Quia id nullo Jure prohibetur, dummodò mittantur sortes pro tali munere inter personas singulas tali munere dignas. 2. Ad dirimendas controversias inter hæredes, & legatarios, & alios quoscunque. *l. si ambo ff. de judiciis.* Etiam inter Clericos in causis Ecclesiasticis præter electiones ad munera Ecclesiastica pastoralia. Communissima. De his vide latissimè Sanch. cit. à n. 70. juxta illud Proverb. 18. *Contradictiones comprimunt sortem, & inter potentes quoque dijudicat.* Dummodò in iis omnibus litigantes, jus æquale habentes in sortitionem consentiant. 3. Tempore pestis, vel persecutionis rectè mittuntur sortes inter Parochos, vel Sacerdotes, quisnam permanere debeat in loco pestis, vel persecutionis ad serviendum ovibus. *D. Aug. Epist. 108. D. Th. cit.* Idemque dicendum de mittendis in Indiam, Angliam &c. Simili sortilegio Apostoli orbem terrarum inter se dividisse ad prædicandum scribuntur. Et similes sortes justissimè fiunt in bello pro extremis stationibus, pro prima invasione hostis, mortis, & fortalitii. 4. Quando plures sunt rei mortis, neque expediat omnes puniri, sive ex gratia, sive aliam ob causam, licitè mittuntur sortes, quisnam, vel quinam occidi debeant: praxis communis in bello. Quod si tamen inter duas personas sit

teat delictum, nullo modo licet id sortibus inda-
gare, quam illud commiserit; tunc enim esset
divinatio superstitiosa cum periculo puniendi in-
nocentem, sive calu, sive ope diaboli, innocentibus
maximè infesti, fors caderet. Communis apud
Suarez & Sanch. cit. §. In certo periculo
communis naufragii, nisi pro allevianda navi ali-
qui emittantur in aquas, communi consensu for-
tes mitti possunt, quinam ejiciendi. *Del. Laym.*
Sanch. alii. Neque hoc est se ipsum occidere,
sed mortis evadendæ incertum sibi, aliis autem
certum subsidium relinquere: quod si quis con-
sentire nollet, locò ejus alii sortes mittant, &
exequantur, cum sit irrationabiliter invitus, si
enim positivè resisteret, & sortes impedire con-
etur, ipse ab aliis in mare ejici potest: tunc enim a-
liis in extrema necessitate injustam vim inferret,
contra quam alii se defendere possunt. Ita post
Laym. cit. c. 3. n. 8. 6. Denique in omni li-
cito, & honesto ludo licitæ quoque & honestæ sunt
sortes hæc divisoræ pro ordine ludentium, & ple-
rique ludi non sunt nisi sortes cum ingenio mo-
derandæ.

Sortes consultiva

Sunt, quibus occultæ veritatis manifestatio, ²²
aut consilii alicujus directio, aut denique vo-
luntatis divinæ indicium inquiritur, ut sciatur,
quid in negotio aliquo agendum, cavendumque
sit, ab ipso Deo implorata; quæ consultatio dupli-
citer fieri potest. 1. Sic intendendo expressè,
vel tacitè petendo à Deo signum aliquod extra-
ordi-

ordinarium, quò rem petitam manifestet, quòd ut liceat, non sufficit necessitas, sed requiritur vel jussio, & ordinatio Dei, vel instinctus ejus specialis, & extraordinarius: qua ratione sortes consultivæ factæ leguntur in sacris Litteris: ut in investigatione furis *Achan. Josue 7.* In electione *Saul. 1. Reg. 10. c.* In electione *Matthia præ Josepho. Actor. 2.* cujus electionem signò visibili à Deo demonstratam fuisse testatur *D. Dionys. lib. de celesti Hierarch. c. 5. 2.* Sic solum intendendo, & peccando à Deo occultam sortium directionem per specialem providentiam. Juxta illud *Proverb. 16. Sortes mittuntur in suum, sed à Domino temperantur.* Quod etsi miraculum non contineat, dicit tamen specialem Dei gratiam, & beneficium, atque eà fiduciã petitur, ut petens secum statuat, quidquid fors tulerit amplecti tanquam Dei beneplacitum: atque ad hoc sollicitè fiat, non quidem requiritur specialis instinctus Dei, requiritur tamen necessitas, vel utilitas aliqua gravis, spiritualis, vel temporalis in dubio alio modo ordinario commodè non experiendo; & ut fiat cum debita reverentia, præmissa ad Deum oratione &c. Quâ ratione *S. P. N. Franciscus* & alii Sancti sapius in causa spiritali dubia sortes misisse apertione libri Evangeliorum, vel aliis modis leguntur: alioquin sortes hæ consultivæ non essent licitæ, cum Deus ordinariè velit indagare suam voluntatem non per sortes, sed per sacram Scripturam, Ecclesiam, SS. PP. aut Viros pios & prudentes consulendo: ideòque extra rationabilem

lem causam sortes consultivas utrasvis mittere erit peccatum, non quidem superstitionis, sed tentationis Dei, de qua infra.

Sortes Divinatoria

Sunt, quibus occultorum manifestatio, vel consilii alicujus directio petitur per media vana & impertinentia, minimè ad Deum relata, consequenter ad Diabolum pactò expressò, vel tacitò: & hæc superstitiosæ, & illicitæ semper sunt. Prohibitæ enim graviter in Jure Canonico *c. si quis Episcopus. Et c. sortes, causa 26. q. 5.* Et in motu proprio *Sixti V.* Quæ quidem sortes aliquando merè speculativæ sunt, ordinatæ scilicet ad solam cognitionem alicui rei occultæ capessendam. Et tunc solum continent malitiam superstitionis: aliquando verò practicæ sunt, ordinatæ ad aliquid agendum: v. g. adprehendendum, vel puniendum occultum furem, ut variis modis fit: & tunc præter peccatum superstitionis, etiam continent peccatum mortale injustitiæ; utpotè injustæ infamationis, vel punitionis, delictò debite non probatò. Quò spectat damnatissima praxis in bello, maximè qua litigantes, seu rixantes coguntur duellò de causa sua decidere, ut succumbens ceuseatur fuisse nocens, vel injustam causam habuisse, gravissima superstitione, & injustitia. De quo in V. Præcepto: exempla & praxes aliæ passim notæ & innumeræ sunt, ut pigeat iis chartam illinire.

SE.

SECTIO III.

Observatio vana superstitiosa.

SUMMARIUM.

24. *Quid vana observatio?*
25. *Vana observatio per signa, seu signorum quid, & quatenus peccaminosa?*
26. *Vana observatio per preces, & characteres quid?*
27. *Regula generalis, quando mala & superstitiosa sit observatio per preces & characteres?*
28. *Afferuntur casus varii, & frequentiores.*
29. *Observatio vana per media innaturalia quid?*
30. *Regula generalis, quando certò illicita?*
31. *In dubio, an medium vel res applicanda, vel applicata habeat vim naturalem nec ne, ad causandum effectum speratum, præsumi potest, quòd habeat.*
32. *Afferuntur casus varii.*
33. *Quando certò vel probabiliter constat rem applicatam non habere quidem vim naturalem ad effectum intentum; dubitatur autem, an non fors habeat à Deo, vel demone, censenda est superstitiosa.*
34. *Quaedam notabilia.*

24 **V**ana observatio dicitur, quæ mediis inutilibus & impertinentibus à divina providentiâ, minimè ordinatis, intenditur tamen & certò expectatur aliquis effectus, puta, aut consequi aliquod bonum, aut vitare, vel avertere aliquod malum, aut inferre aliquod damnum: circa hæc tria namque versatur omnis vana observatio, & magia. *Vana observatio dicitur, vel quia non consequitur effectum intentum; vel si consequitur, semper plus nocet, quam prodest, prodest quandoque corpori, at semper obest animæ ob eius malitiam, & offensam Dei: huic ergo iterum applicat*

applica generaliter prædicta Sect. I. §. 2. 3. & 4, quoad ejus malitiam, & pactum explicitum ac implicitum, & insuper nota.

Vana observatio, & magia in re omninò idem sunt, & differunt solum diverso respectu ad media, & effectum; nam vana observatio dicitur, quatenus comparatur ad ipsa signa, & media vana, quæ pro certo effectu consequendo superstitionè observantur, & applicantur: & hoc respectu commodè dividimus in tres classes, vel species materiales: scilicet vanam observationem signorum, eventuum, precum & characterum, & mediorum innaturalium: de quibus hoc respectu claritatis gratiâ agam seorsim. Magia verò dicitur eadem ineptia, quatenus comparatur ad ipsos effectus per talia signa, vel media vana, observata, & applicata causandos ope dæmonis; & hoc respectu rursus commodè dividemus in tres classes, vel species materiales: scilicet artem notoriam, mirificam, & maleficam, seu maleficium. De quibus seorsim Sect. seq. cum necessariis pro praxi,

§. I.

Vana observatio signorum, eventuum &c.

Dicitur, cum quis ex observatione variorum signorum divinans de prospero, vel adverso eventu, aliquid facit, vel vitat. Hæc in re & malitia prorsus idem est cum divinatione supersticiosa, differt solo hoc respectu, quod divinatio sit speculativa, & versetur solum in cognoscendo, conjiciendo, & prædicendo effectus, vel eventus occult-

occultos ex talibus signis impertinentibus. Vana autem observatio est practica, & versatur in observatione talium signorum in agendo, vel omitendo. Ex. g. docet te Ariolus in egressu è domo, si sinister pes præ dextro exponatur; aut si initio itineris lepus, vel lupus occurrat, si anus verba primò salutet &c. esse signum alicujus infortunii, vel adversitatis; hac instructione accepta tu studiosè observans in egressu è domo semper dextrum pedem prius exponis; si initio itineris lepus occurrat, non pergis, sed reverteris metu alicujus infortunii impendentis. Hic Ariolus divinator est, tu vanus observator, uterque superstitiosus, & pacto saltem implicitò dæmoni studiosus. Tot ergo sunt species vanæ observationis ejusmodi signorum, quot sunt species & signa divinationis suprà allata, & enumerata: Et multa enumerat D. Augustinus lib. de doctr. Christian. c. 20. *Si membrum aliquod salierit; si junctim ambulantes amicis lepus, aut canis, aut puer medius venerit &c. Hinc sunt etiam illa: limum calcare, cum ante domum suam transit; redire ad lectum, si quis, dum se calceat, sternutaverit; redire domum, si procedens offenderit: cum vestitus foricibus roditur: plus timere suspicionem futuri mali, quam presens damnum dolere. Hæc Augustinus etiam utilissimè leges lib. de rebus Cath. conversat. latè & optimè differentem. Ad hanc ergo observationem pertinent superstitiosæ observationes dierum, vel temporum, quasi quidam dies, vel horæ faustæ, aliæ infastæ esse.*

Quomodo peccant, qui die Martis, vel quovis die inter horam undecimam & duodecimam meridiana[m] nolunt exire domum: quod talis dies, vel hora infausta sit, quod verè superstitiosum est, & prohibetur in *Jure Canon. c. non observetis causa 26. q. 7.* Item nolentes die Veneris ungues præscindere, aut die Sabbathi nere, seu fila ducere (cùm tamen aliàs laborent serviliter) in honorem B. Virginis. Aquæ benedictæ Dominicis Quatuor Temporum majorem vim tribuere, quam aliàs benedictis ad quosdam effectus. Similiter aquæ benedictæ in alia Parochia. Item servantes ova die Paschatis à gallinis parta ad extinguendum incendium, vel alios effectus. Horrendum est audire inter Catholicos superstitionem vanarum observationum etiam irrepisse in tremendum Missæ Sacrificium. Lege *Martin. Delr. l. c. nostrum Marchant. Trib. tom. 2. tract. 2. part. 3. tit. 1, q. 2. §. 2. P. Gobat. de superstit. cas. 22. & 23.* Non enim expedit talia denuò describere. Huc etiam referri debent omnes ejusmodi, quibus mulierculæ nupturientes futuri mariti notitiam procurare nituntur certis diebus, & ritibus; maxime in noctibus SS. Andreae, Thomæ, Natalis Domini, Trium Regum, S. Joannis Baptistæ: si serio, & cum aliqua expectatione eventus fiant, & non levitatis, & joci tantam gratiã, ut infra generaliter notabo. Item observatio certi numeri tanquam infausti in conlessu, vel comitatu. V. g. aliqui convivio excepti nolunt accumbere numero tredecenario, tan-

tanquam infausto, eò quòd importet unum ex ipsis brevi moriturum, exemplo ultimæ coenæ, quæ ibi unus ex tredecim brevi mortuus, nimirum Christus Dominus. Imò cur non prælagunt etiam unum se suspensurum, sicut Judas unus ex tredecim brevi se suspendit? & alia innumera. Nec desunt, qui numerum impari in pillulis fumendis tanquam necessarium observatum superstitionis damnent apud *P. Gobat. cit.*

Hic concludit Navarr. *c. II. n. 38.* cum alii: omnes eas vanas observationes dierum, temporumve de se esse peccata mortalia: intelligunt, quando fiunt cum indubitata, & certa fide, & efficacia; secùs si solum ex suspitione, vel timore: ut si quis die Martis, vel inter horam undecimam vel duodecimam semel, aut iterum non auderet domum egredi, vel negotium aliquod inchoare, ut certè communiter faciunt homines: tunc enim non esse plùs, quàm veniale, rectè docet etiam Sanch. *cit. c. 40. n. 15.* Cæterum omni peccatò superstitionis vacabit observare dies, menses, annos, quibus convenientior sit cœli dispositio ad aliquos effectus, vel negotia: sicut in naturalibus licitè observantur tempora colligendis herbis, fumendis medicinis, cædendis lignis, seminandis seminibus, cum certum sit alia influere in inferiora variè pro vario tempore, aliqua quidem benignè, alia verò malignè: unde & herba certo tempore sunt efficaciores; & dictum Galeni est, eandem herbam, quæ hoc tempore sumpta sanat, si alio tempore sumeretur, mori-
feram e-
nique e-
ejus na-
v. g. p-
ni, or-
consenti-
Van-
A Li-
et-
charact-
gestand-
minibus-
& certi-
Q-
vola ve-
sunt tan-
lo, &
qui int-
& bonn-
& infa-
effellum-
corpora-
supersti-
demon-
Ita-
tio Reg-
perstiti-
Tua-

feram esse posse ratione diversæ influentiæ. Denique ex speciali devotione erga aliquem Sanctum ejus natalem eligere pro auspicio gravis negotii v. g. pro primo Sacro, pro solemnitate matrimonii, omni superstitione, vel culpa caret omnium consensu.

§. II.

Vana observatio precum & characterum.

Alias incantatio dicta, est, cum pro aliquo effectu actu consequendo adhibentur certæ preces, vel characteres, vel verbo proferendæ, vel scripto gestandæ in collo, brachio &c. Pro quibus omnibus super unum cumulum hæc sit verissima, & certissima.

REGULA GENERALIS.

Quandounque ejusmodi preces, characteres, signa, aut ignota sunt, aut vana, vel frivola vel falsa; aut si nota, bona, & sancta sint, sunt tamen admixta circumstantia vana, inutilis, & omnino impertinens ad talem effectum, qui intenditur; aut denique si totum sanctum & bonum sit, si tamen in iis constituatur certa, & infallibilis fiducia per eos consequendi talem effectum, v. g. sanitatem, vel quodvis bonum corporale, vel spirituale, certum esse debet esse superstitionem cum pacto saltem implicito cum demone, adeoque ex genere suo peccatum mortale. Ita in re omnes Sanch. Delri. Layman. Ratio Regulæ data est supra generaliter, cum de superstitione &c.

Regula habet tres partes.

Prima: certa est superstitio, quando caracte-
res, vel signa sunt ignota: dum enim continent
notam, & expressam invocationem dæmonum,
nomina propria Diabolorum: Altaran, Zabulon
&c. tunc usus eorum erit expressa invocatio, &
pactum explicitum cum dæmone. At vana & fri-
vola, qualia sæpe reperiuntur in schedis contra fe-
bres, & alios morbos appendi solitis, & aperta
&c. Mira, & lepida refert P. Gobat. *cit. cap. 25.*
Aut signa falsa; ut quod Christus habuerit febrem.
Quo etiam spectant ineptæ oratiunculæ de, ne-
scio, quibus itineribus, factisque Christi, B. Virg.
S. Petri, quas incantatrices vetulæ super agros,
vel vulnera demurmurare solent. Hujusmodi
nim ignota, vel vana signa non possunt referri ad
alium intelligentem, nisi dæmonem: quippe non
ad Deum, vel bonos Angelos, qui non gaudent
jussu nugis; nec ad aliquem hominem, ut
se patet; neque ad ipsos morbos, qui nihil percipi-
unt: ergo &c.

Secunda. Etiam si istæ preces, characteres, vel
signa de se sint bona, & sancta; si tamen admi-
scentur circumstantiæ vanæ, & omnino imper-
nentes ad talem effectum ex parte loci, tempo-
ris, modi scribendi, legendi, alligandi, tanquam
necessariæ ad talem effectum consequendum, in
ut in iis fiducia, & vis precum constituatur, cer-
tissima superstitio est. Communissima cum
Th. 2. 2. q. 96. art. 4. ex cap. non licet. Exem-
pla innumerabilia afferri possunt: v. g. Evange-

S. Joannis è collo gestandum, scriptum de-
 bere esse à virgine in membrana virginea, oriente
 & tribus funiculis talis coloris, ac materiae,
 certo modo factis collo appensum &c. Item
 orationes bonas, & sacras dici debere ad aures ju-
 venti ægri certo numero, situ, gestu, tot cruci-
 bus permixtis, ita ut in ipso numero, vel simili
 circumstantia vis orationis, & fiducia effe-
 ctiva collocetur: quin ejusmodi vanis circumstan-
 tiis abuti contingit in ipso tremendo Sacrificio Mis-
 sæ ad certos effectus: ut nimirum legantur certo
 numero, continuis diebus, certis horis ab uno,
 duobus, tribus determinatis Sacerdotibus, talis
 candelis, accensis candelis certo numero, colore,
 materia &c. ita ut in iis circumstantiis ponatur
 efficacia Missæ ad talem effectum, & una omissa,
 non esse efficax; quæ superstitio etiam damnatur
 Conc. Trid. Sess. 22. in Decreto de observandis
 in vitandis in celeb. Miss. ibi: *Quarundam Mis-
 sarum & candelarum certum numerum, qui
 magis à superstitioso cultu, quam à veræ religio-
 nis inventus est, omninò ab Ecclesia Episcopi re-
 jectant.* Ubi tamen non damnatur certus nu-
 merus Missarum, vel candelarum ex devotione in
 honorem alicujus mysterii. V. g. quinque in ho-
 norem quinque vulnerum Christi. Duodecim in
 honorem duodecim Apostolorum, aut spontè e-
 ventus, absque eo, quòd in eo, velut necessario nu-
 merus, vis aliqua, vel efficacia collocetur. Quo e-
 ventus spectat frequens, & damnatissima praxis, quæ
 sunt nummos, aliasve res sub mappa Altaris ab-

scondere, ut super ipsas certo numero Missæ legantur ad diversos, & subinde infandos effectus: quare rectè monet P. Gobat, Dominos Parochos & Ædituos curare debere, ne sæcularibus nempe præsentate in templo aditus ad Altare pateat.

Tertia: Et si totum, quod adhibetur, oratur, dicitur, scribitur, bonum, & sanctum sit, verumque erga Deum cultum præferat: v. g. solatio ad Deum, unicus è Psalmo versiculus, Evangelium S. Joannis, vinum ex Sacerdotis ablutione, ova in Sabbatho sancto crucifixo applicata, hæc ex Altari vel Monstrantia desumpti, aqua, ceræ, vel alia res benedicta ab Ecclesia, Reliquiæ factæ Agnus Dei: si tamen in sola eorum, vel similibus applicatione constituatur certa vis & fiducia salutatis, vel alterius effectus, vel commodi temporalis, & non principaliter in Deo, & fide Ecclesiæ adhuc certa superstitio est: quia talis certa & virtus illis omnibus neque ex natura rei, neque ex institutione Dei, vel Ecclesiæ inest, consequenter aliunde peti censenda est, neque ab alio, quàm à dæmone, qui libenter se transfigurat in Angelum lucis, ut sub specie pietatis, & sanctitatis eorum facilius & periculosius decipiat. *Compendiosissima DD. Suarez hic o. 15. n. 25. Less. lib. 1. de Justit. c. 44. dub. 3. Delr. lib. 3. disp. mag. 1. q. 4. §. 7. & seq. latissimè. Laym. Alii passim omnes.* Ex quibus patet jam ad diversos mos casus. Aliquot frequentiores adfero.

28 I. Quomodo intelligendum id, quod scribitur *Castrod. Psalm. 115. multis in variis moribus*

remedium fuisse trinam recitationem illius
 versus: *Diripisti vincula mea, tibi sacrificasti
 hostiam laudis.* Ita nimirum ut non ipsi trinæ
 recitationi, sed Fidei, ac devotioni singulariter
 erga SS. Trinitatem, Deus effectum contulerit.
 Similiter chirurgi sistendo sanguini pronuntian-
 tes illud Christi in Cruce: *Consummatum est?*
 si solum pro eo effectu non infallibiliter exspe-
 ctato, sed piè tantum impetrando, deprecantur
 Christum per illam consummationem Passionis,
 & Sanguinis sui in Cruce, superstitionis damnari
 non possunt. Secus omninò, si ex illo per modum
 operis operati effectum infallibiliter expectent.
 Audivi alios sistere sanguinem recitato versu Psal-
 mi 50. *Libera me de sanguinibus &c.* Et eodem
 modo explicandum est illud, quòd æquitantes con-
 tra pericula lapsuum portent secum Talerum S.
 Georgii: & equum ascendentes pronuntiant il-
 lud: *Os non communiatis ex eis.* A morbo cadu-
 to quidam liberant infusurrando in aurem: *O crea-
 tora Dei, memento creatoris tui.* Siquidem ea
 verba recitentur submissè, & cum certa expecta-
 tione effectus per modum operis operati, omninò
 certæ superstitionis condemnandi sunt. Secus di-
 cendum: si ea verba alta voce inclamentur, ut
 morbo correptus audire possit, ad se reverti seque
 Deo commendare, & pro remedio supplicare. Un-
 de similia verba auribus equi, vel alterius jumenti
 aliquo morbo correpti ingerere à superstitione mor-
 tali excusari nullo modo potest: sicut nec illud, qui
 sistendos latratus canum pronuntiat illum ver-

ficulum: *in oculo & freno maxillas eorum contrin-
ge*; quò auditò illi statim obmutescunt, uti ipse Sa-
mel attronitus aspexi. Nisi fortè iterùm fieret per
modum simplicis invocationis auxilii divini.

II. Quid sentiendum de illis, qui certas preces
quotidie recitant, aut descriptas secum portat
pro felici negotii successu ad avertenda infortunia
pericula, aut etiam certos morbos? Quòd si eorum
praxes bonæ sint 1. aut ex Scriptura, & nomina-
tim *Psal. 50. Miserere. Et 90. Qui habitat in
adiutorio altissimi &c.* aut sint ab Ecclesia appro-
bata, aut piè compositæ. 2. Absint omnes circums-
stantiæ, & conditiones vanæ, & superstitiosæ in-
præ insinuata. 3. Non inde expectetur certus ef-
fectus per modum ex opere operato, sed solum
piè speretur per modum impetrationis, supersti-
tionis damnari non debet. Verùm quia raro hæc
omnia concurrunt, præsertim quoad preces scrip-
ptas secum gestandas, raro ejusmodi permittenda
minùs consulenda sunt. Certæ & perniciosæ su-
perstitionis damnanda est orationum, etiam alibi
quin sanctissimarum, recitatio S. Brigittæ quæ
per integrum annum cum certa fiducia, quòd
inde morti æternæ non erunt subiecti, qui ita re-
târunt, aliisque privilegiis potentur, prout in quor-
busdam libellis falsò scribitur à Christo fuisse re-
velata sanctissimæ illi viduæ: per hoc enim homi-
nes retrahuntur à Sacramentis, & inanam fiduciam
conciunt sæpissimè pessimo effectû, ut alibi ex-
pertum, teste Anton. de Spirit. S. *Direct. Confess.*
p. 3. t. 4. diss. 2. sect. 5.

III. Quid

III. Quid sentiendum de hominibus incantatoribus, & incantatricibus, cum certas preces super morbos & vulnera recitant & adjurationes sacras. Quod si enim simul applicando medicinas naturales solum Deum orant, vel adjurant per Crucem, Passionem, vulnura Christi, ut prosint medicinæ applicatæ absque vana aliqua circumstantia admixta, nihil superstitiosi, vel vani continebunt. Uti observat Navarr. c. II. n. 36. Sylvest. Angel. verb. *Superstitio*. aliisque Sanch. cit. n. 39. Qui tamen rectè monet, eas plerumque superstitiosa miscere, adeoque nonnisi cautissimè admittendas: simpliciter autem repellendæ sunt ut superstitiosæ, quoties absque adhibitis medicinis naturalibus solis suis precibus, vel adorationibus quantumvis sacris, morbos vel vulnera curare nituntur, cum iis orationibus nec ex natura rei, nec ex ordinatione Dei, vel Ecclesiæ tanta vis insit, adeoque aliunde petatur.

IV. Quid dicendum de certis consuetudinibus locorum certorum, maximè in nostra patria, v. g. certo die festo alicujus Sancti equis foenum secare, equum ter circa templum circumequitare, vel alia jumenta; aut etiam per templum certo numero traducere; die S. Joannis Baptistæ flores, vel herbas decerpere tanquam salutiferas magis cæteris; ex auro, argento, vel alio metallo crucifixo in die Parasceve applicato, anulum fabricare contra certos morbos, præsertim chiragræ? &c. Hæc & similia omnia sine dubio superstitiosa sunt, & nisi bona fides, ignorantia, vel simplicitas excuset,

excuset, peccata mortalia, si animus sit adhibendi eas circumstantias, vel cæremonias tanquam per se necessarias, vel efficaces ad sanitatem, vel similes effectus consequendos; cum Deus lege ordinaria non operetur per ejusmodi media & conditiones, in quibus aliquid vanitatis apparat. *Omnes cum Sanchez cit. & aliis.* Quod si tamen animus sit utendi iis circumstantiis solumquam signis, vel instrumentis suæ devotionis; & fiducia erga Deum, Crucifixum, Sanctos aliquos, cum tamen reverà sanitatem, incolumitatem corporum suarum, aliūve effectum speratum minime ratione istarum conditionum, sed à solo Deo per merita Crucifixi, vel Sancti alicujus expectent, & postulent, utique à superstitione excusari poterunt: at verò si ob inveteratum usum & consuetudinem communem talia omninò abrogari, vel dissuaderi non possunt sine offensa populi; saltem docendi sunt, quo animo prædicta fieri conveniant. Inexcusabilis autem est superstitio illarum supplicationum, quibus Sancti alicujus imago in flumen projicitur, vel in ripa deponitur, donec pluit v. g. &c.

§. III.

Observatio vana mediourum innaturalium.

29 **C**um nimirum ad certum effectum causandum adhibentur res quædam per modum causarum naturalium ad certos effectus, cum tamen reverà nullam ad id causalitatem habeant. In quibus itidem diversissimis, innumerisque, est hæc certissima

REGULA GENERALIS.

Quia quid adhibetur ad quemcunque effectum, certo expectatum, ad quem tamen nullam vim, vel virtutem habet, neque naturalem ex natura sua, neque supernaturalem ex institutione Christi vel ordinatione Ecclesie sive se toto, sive aliqua sui parte, vel circumstantia inutili admixta, certissime superstitiosum est, cum pacto saltem implicito cum damone, adeoque ex genere suo peccatum mortale. Ita omnes cum D. Th. 2. 2. q. 96. a. 2. Tolet. aliisque congestis Sanch. sapient. lib. 2. moral. c. 40. n. 44. Laym. c. 4. n. 3. Ratio est: Quia talis res quaecunque sit, non adhibetur, ut causa naturalis, cum supponatur ipsa nullam naturalem virtutem, vel causalitatem ad talem effectum continere: ergo habetur solum ut signum talis effectus aliunde producendi ex alterius institutione, ordinatione, vel pacto: atqui non adhibentur signa, divina, quasi per illa divinitus deberet talis effectus produci ex institutione Dei, vel Ecclesie, sicut sunt Sacramenta, & Sacramentalia: cum illae res revera nec a Deo, nec ab Ecclesia institutae sint, sed potius damnatae & vitatae: consequens ergo est adhiberi ut signa demonis, seu ut signa effectus ope demonis impetrandi vi occultae ejus institutionis, vel cooperationis, adeoque pacti expliciti, vel impliciti cum damone.

Colligitur ergo in his certa superstitio, & Magia. 1. Cum res applicata de se est plane inutilis ad talem effectum, v. g. funis, de quo fur pendeat,

pro morbo hominis, vel jumentum curando: lignum de tumba, in quam mulier cum foetu extincta jacebat, & alia innumera. 2. Cum quidem res de se esset, vel censetur esse utilis ad talem effectum, v. g. medium naturale, adhibentur tamen circumstantiæ vanæ, & impertinentes, loci, temporis, modi applicandi &c. v. g. herbam debet esse fossam certo die, & horâ; die veneris inter horam undecimam & duodecimam noctis; aquam portari à Virgine pro salubri balneo &c. eundem lente &c. Item quando adhibentur ignora verba vel characteres, certæ preces, certus numerus circum, sacra verba, modo tamen, & intentione præ explicatis. 3. Quando constat rem etsi aliâ operativam, tamen hîc & nunc non posse operari talimodo, in tanta distantia, tanta celeritate in momento. 4. Denique ratione effectûs sperati, qui naturali virtute, sed solùm à spiritu bono, vel malo effici potest: ut subitanea infusio scientiæ, vel quæla statui &c. Hac regulâ benè animo impressa, facilè est resolvere casus in hac re nimis innumerabiles; majoris tamen doctrinæ gratiâ sit

§. IV.

Regula in dubiis circa prædicta, & similia.

Quia in supradictis casibus sæpissimè dubium est, an signa vel res applicata revera habeant aliquam naturalem, vel supernaturalem vim, vel virtutem causandi talem effectum, vel etiam significandi talem eventum: & in casibus modi dubiis omnino reprobare durum: quod

autem arripere, vel permittere periculosum sit; tutissimè servabuntur duæ sequentes Regulæ.

REGULA I.

Quando prudenter dubitatur, utrum res applicanda, applicata ad effectum aliquem causandum habeat vim naturalem causandi illum effectum, nec ne, licitè præsumi potest, quòd sic: cum enim miræ sint naturalium causarum virtutes, præsertim herbarum, lapidum &c. etiam doctos sæpissimè latentes, non est ratio, cur ex eo, quòd virtus illa nobis ignota, vel dubia sit, statim eam negemus, & tanquam superstitionem magicam virtute dæmonis operativam condemnemus. Communissima DD. cum D. August. *lib. 14. de Civitate Dei c. 24.* Sanch. *cit. n. 44.* Laym. *lib. 4. tract. 10. c. 4. n. 6.* Qui tamen rectè consulunt cuilibet, qui ejusmodi re dubia ad sanitatem, vel alium effectum consequendum, uti vellet, ut expressè protestetur, si ulla vis diabolica ex quocunque pacto subsit, nolle se effectum consequi. Quæ ratione Cajetan. *verb. Incantatio*, asserit, se deprehendisse supersticiosum esse motum annuli super filum pronuntiando certo versiculo Psalmi; cum enim protestaretur nolle se versum recitare propter illum motum secundum diaboli virtutem, sed purè ad Deum laudandum, annulus motus minimè fuit. Placet aliquos casus particulares adferre pro curiosis.

I. Herbas certis temporibus, festis diebus, horis &c. colligere sine dubio sæpissimè est superstiosum, utpotè quæcumque illæ circumstantiæ

tem-

temporis omninò sunt impertinentes ad naturalem virtutem conferendam, vel augendam: ut quòd debeant colligi, vel effodi feriâ sextâ inter undecimam, & duodecimam noctis: eâ horâ qua tres Sacerdotes in uno templo simul celebrant. In die S. Margaritæ, S. Joan. Baptistæ. Secus dicendum, quando ipsa circumstantia temporis conducit ad naturalem herbarum virtutem, maturitatem, vel aliam qualitatem; sine dubio enim potentior est virtus plerarumque herbarum collectarum in vere, quàm in hyeme, in æquinoctio, quàm in solstitio; specialiter autem pleræque herbe medicæ, & salutiferæ maturitatem, & virtutem consequuntur versùs æquinoctium autumnale, quo tempore celebratur Tricesimus B. V. Mariæ. Non est ergò superstitiosum colligere herbas intra illum Tricesimum S. V. Mariæ; eadèmq; ratione allevare ova eodem tempore exclusa. *Communis apud celt.*

II. Quid sentiendum de virga avellana indice de thesauro occulto, vel aqua latente? Usus simplex absque alia superstitiosa circumstantia admixta damnari minimè potest, maximè quoad fontium, & metallorum venas indagandas, & consequenter etiam thesaurum occultum auri, argenti, aut alterius metalli. Observant tamen naturales, seu Phyci, non quamlibet ejusmodi virgam ubilibet natam, sed tantum natam in tali loco, & fundo, sub quo latent ejusmodi venæ fontium, vel metallorum, habere hanc virtutem & sympathiam occultam, ut vehementi illo mo-

tu, & ictu suo versùs talem locum etiam alibi prodant latentes illas venas, metalla, thesauros. Quare prout defacto ejusmodi virgæ applicantur, præsertim à militibus & furibus. 1. Indifferenter undecunque arreptæ. 2. Ad detegendos thesauros quosvis, vel res latentes, etiamsi ibi nullum esset aurum, argentum, aliudve metallum, sed vestes, aliæve res. 3. Et ubilibet locorum, etiam supra terram, in domibus inter parietes. 4. Præsertim in talibus impertinentibus, ac superstitiosis circumstantiis, sectionis, & applicationis, omninò damnandus est usus, ut meritissimum opus diaboli.

III. Annulo, vel globulo è filo intra extremos digitos, pollicem & indicem, sustentato pendente intra vasculum quoddam successivo motu tandem ad unum latus alliso, velut horologio quidam utuntur pro indicio horarum: & ipse usus sum sapissimè aliquot annos certo semper effectu, quia credidi, id fieri naturaliter occulta virtute arteriæ pulsûs, & influentiæ cœlestis, & adhuc ita opinor quoad aliquid, scilicet quoad motum ipsum, ejusque successiva incrementa: at verò quoad determinatum allisionum numerum horis singulis respondentem omninò superstitiosum esse experientia propria convicit *Cardinalem de Lugo*: nam eo medio usus in Hispania ad indicium horarum secundùm horologium commune Astronomicum, scilicet viginti quatuor horarum à media nocte usque ad alteram mediam noctem, cum postea brevi tempore appulisset ad Italiam, eodemque

que medio vellet nosse, quota hora esset, ecce comperit edi ictus jam secundum horologium artificiale Italicum longè diversissimum, indeque & merito conclusit, illud artificium esse superstitiosum; in tanta enim vicinitate locorum, neque pulsus arteriae, neque astrum ullum tantam mutationem causare naturaliter potuisset: ergo non naturæ opus, quod enim idem est, semper facit idem circa idem, sed alterius virtutis esse manifestè convincitur: sed neque alterius, nisi dæmonis, ut jam sæpè dictum.

IV. Filo etiam à Virgine ducto, vel neto aliqui utuntur ad aliquam curationem: certè primo intuitu apparet superstitiosum maximè, & est reverè, si aliæ conditiones vanæ accedant aut effectus nimis improportionatus inde speretur. Alioquin sanè sunt, qui non audent omninò condemnare; & audi, quæso, quid in simili scribat celeberrimus Doctor Rupertus Tuitiens. lib. 1. tom. 3. de Trinit. c. 1. in illa verba Genes. 3. *Ponam inimicitiam inter te, & mulierem, ipsa conteret caput tuum: inquit: Si nuda mulieris planta dentem serpentis prævenerit, & vivacissimum caput ejus vel leviter presserit, statim totum cum capite corpus repente interit, ita ut omninò motus nullus, nullus sensus in aliena parte residuus sit; id quod non malleis, aut vectibus, aut gladiis concidentibus citò ac leviter effici potest, siquidem excisum caput cum tribus, aut duobus digitulis vivere, & abire perhibetur; hoc, quod prædictum est; ita se ipsorum, qui per industriam exploraverunt,*
fidè

Haec & relatione comperimus. Haftenus Rupertus. Quòd si ergò mulier, non autem vir id efficaciam habeat, cur non possit virgo innocens, non verò mulier corrupta, alicujus efficaciam nobis incognitam particeps esse, ut suis manibus, immò etiam suo sputo, quo foeminae solent nendo filum laungere, occultam virtutem ad aliquem morbum propellendum communicare? ait Tambur. lib. 2. Decalog. c. 6. §. 1. n. 6. & 7. Ergo certè, si vera adsit necessitas, & aliud medium non suppetat, adhibita protestatione supradicta ita facillè permitterem facere; certè damnare non auderem. Itemque eadem ratione damnari explicitè non possunt curationes factae virtute emplastri magnetici per actionem in distans, dum locò membri vulnerati obligatur instrumentum, quo vulnus inflictum erat, ex probabili sententia DD. Physicorum. Et ita de his, & similibus sexcentis judicandum erit.

REGULA II.

Quando certò probabiliter constat, rem applicatam ad effectum aliquem v. g. morbum aliquem curandum non habere ullam vim naturalem ad illum effectum causandum, dubitatur autem, an habeat vim à Deo, vel dæmone, censenda est, esse superstitio ex pacto cum dæmone, ideòque simpliciter abstinendum. Ita post S. Th. cit. q. 96. a. 2. plurimis congestis latè & optimè probat Sanch. lib. 2. c. 40. n. 4. Et ipsum sequuntur RR. torrentis instar. Ratio est: in dubio non praesumitur factum; cum ergò res illa

illa certò non sit causa naturalis effectus, nec de virtute aliqua supernaturali constet, erit solummodò signum, ut ad ejus positionem vel Deus, vel dæmon effectum ponat: atqui non Deus: quia de solis Sacramentis, vel Sacramentalibus tale quid per revelationem habemus: restat ergò illum effectum fieri à Dæmone per ejusmodi signa tacite invocato, idque omnium maximè in observatione precum, vel characterum. *sup. §. 2.* Quare sapienter *Gerson* apud *Sanch. cit.* ubi quærens, an versiculus ille: *Dirupisti vincula mea &c.* habet efficaciam ad sanitatem? ait. Respondeo pro Regula circa talia, quæ sunt innumera: quòd nunquam attribuenda est aliqua virtus supernaturalis talibus rebus quibuscunque, nisi hoc trahi possit ex Scriptura Sacra, vel revelatione divina: & oppositum credo, habet speciem superstitionis. Alia qua hic breviter notanda occurrunt.

- 34 I. Licet ejusmodi signa dubia non possint scienter adhiberi absque tacita invocatione dæmonis ob rationem datam, post factum tamen non debet semper judicari effectum esse causatum opere dæmonis; potuit enim fieri casu, vel fortuito experientiâ enim constat aliquos impostores, & malè feriatas vetulas proprio ingenio componere ejusmodi nugas, v. g. contra febres, spasmos, aliòsve morbos, si quando effectum casu sortiantur, virtutem jactant; si fallat effectus, defectum applicationis debitæ ostendunt: ex. g. aliquis sumpta charta certis notis & circulis inscripta brevi convaluit à quartana, malè argueretur; hæc san-

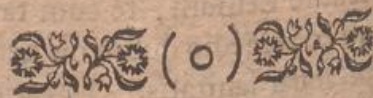
tas non est à medio naturali, neque à Deo: ergo à dæmone: potuit enim casu evenire, tunc deficiente humore peccante. Prudenter ergo hic judicandum est, quàm maximè verò cavenda illa stupida sequela: Hunc juvit aliquando tale medium dubium; ergo & me, & te, & alium juvabit, quasi dicas: hic in tali via casu invenit aurum; ergo & ego, & quivis alius inveniet.

II. Rem ita dubiam seclusa certa expectatione effectûs semel aut iterùm tantùm applicare, merito à peccato mortali superstitionis post alios liberat Tambur. n. 70. Quia tunc aut est actus imperfectus, aut non est grave periculum commercii cum dæmone, vel alterius notabilis inconveniëntia. Consentit Gobat cas. 2. n. 935.

III. Quin etiã ob justam causã necessitatis gravis, deficiente alio medio naturali certo, non supersticioso, ejusmodi rem dubiam applicare ad pellendum morbum, strumam, rupturam curandam, adhibita protestatione contraria supradicta, ab omni peccato liberant boni DD. eosque sequens Tambur. cit. n. 72. Et Less. lib. 2. de Justitia c. 44. n. 46. insinuat dicens: *Non est licitum uti remedio, de quo dubium est, an contineat tacitam Dæmonis invocationem, hoc enim est, se exponere manifesto periculo superstitionis, nisi fortè id fiat cum expressa voluntatis contraria protestatione.* Vides sentire Lessium, te cum tali protestatione posse uti eo remedio dubio ob necessitatem, nempe recuperandæ sanitatis. Et ratio videtur: Quia quamdiu est dubium medium, protestatio

expressa contraria tollit invocationem, & commercium dæmonis, & remanet spes aliqua effectus aliunde obtinendi, vel causandi. Debui prædicare aliquoties.

IV. Denique quando certum est, medium esse superstitiosum, certum quoque esse debet, nunquam licere eò uti ob quamcunque necessitatem, adhibita etiam quacunque protestatione contraria. Ratio clara est: Quia superstitio est intrinsecè mala, involvit etiam contemptum Dei, dæmonis reverentiam & cultum §. I. in fine explicatum: quæ nullo unquam casu licere possunt, & protestatio est ipsi factio contraria, ideòque de jure frivola, ac nulla: ac si dicas: Scio equidem hoc medio adhibito debere operari dæmonem, non Deum, vel naturam; eo tamen adhibito protestor me nolle uti ope dæmonis. O stultitia! Quare valde pœnitet me semel permisisse pro remedio rupturæ ejus expositionem versùs lunam crescentem cum iis verbis: *Quod video, crescat, quod tango, decrescat*, recitatis postea §. Pater & Ave, præmissâ tamen illa protestatione contraria; etiam enim tunc dubius aliquatenus: at nunc inveni casum in specie apud solertissimum *Gobat* judicantem certò esse superstitionem.

SECTIO IV.

Magia, Maleficium.

SUMMARIUM.

35. Magia quid, & quotuplex?
36. Quid ars notoria?
37. Quid ars mirifica, seu magia sanifica?
38. Quid & quotuplex maleficium?
39. Maleficii solutio tripliciter fieri potest.
40. Semper licitè solvitur per se, vel per alium, etiam maleficum, vel sagam, quoties id sine novo maleficio, vel peccato fieri potest;
41. Adhibendo etiam signum positivum, aliunde non illicitum, maleficio tamen ex pacto conditionato diaboli contrarium;
42. Nunquam verò licet illud solvere novo maleficio, etiam transferendo in canem, catum, vel ipsummet maleficum.
43. Quando constat maleficum posse solvere maleficium sine novo, & solum dubitatur, an sine novo soluturus sit, licitum est petere, ut solvat.
44. Omnes divinationes, & aræ observantia, ac magia per se sunt peccata ejusdem speciei formaliter.
45. Omnis superstitiosa divinatio, ac magia cum pacto, vel invocatio demonis expressa, voce, signo, vel factò, non tantum est peccatum mortale gravissimum,
46. Sed etiam ordinariè gravissimas peccatorum species adjunctas habet.
47. Qualiter tales examinandi à Confessario?
48. Omnis etiam superstitio, divinatio, vel magia cum pacto, vel invocatione demonis implicita tantum, ex genere suo quidem peccatum mortale est, frequentissime tamen fit veniale ex ignorantia, levitate, curiositate &c.
49. Acquisita per magiam citra damnum tertii, licitè retinentur.

35 **M**agia generatim dicitur ratio operandi mira præter communem & ordinarium modum in natura. Duplex est, *naturalis*, & *superstitiosa*. *Magia naturalis* est ratio operandi mira per applicationem agentium naturalium, applicando scilicet activa passivis, unde effectus hominibus miri naturaliter oriuntur: cujus præcipua pars est Alchimia, quâ ex metallis levioribus mediante mercurio aurum etiam verum effici posse concedunt communiter DD. quamquam etiam hæc a Jure Canonico merito sit prohibita: tum quod sit incertissima cum jactura tantorum sumptuum; tum quod sit periculosissima, ne subrepat pactum, vel invocatio dæmonis ex desperatione, ac nimia aviditate effectus, adeoque fiat magia superstitiosa. *Magia superstitiosa* ergo est ratio operandi mira ope dæmonis; videlicet per signa vel media à dæmone ad ejusmodi instituta: adeoque eo ipso cum pacto explicito, vel implicito saltem cum illo atro genio. Sicut enim Christus Dominus sensibilia signa Sacramentorum gratiæ effectivæ instituit ad salutem, & sanctificationem animarum, ita diabolus malitiosus Christi æmulus & simia, sensibilia plurima instituit signa ad diversissimos effectus ad eorum exhibitionem, vel usum sua ope producendos ad perditionem animarum, respectu quorum effectuum proprie dicitur magia. Quod si autem magia comparetur ad illa ipsa signa, vel media à diabolo instituta, & observanda ac applicanda ad certos effectus, idem erit magia, ac observatio superstitiosa.

cujus species scilicet observare signa, eventum, observare preces, vel characteres, & observare media innaturalia: omnia huc referenda, confusio- nis vitandæ gratiâ, seorsim explicata sunt *sect. præced.*

Magia ergò propriè dicta, quatenus compara- tur ad ipsos effectus per talia signa, vel media dæmonis ope procurandos, rursùs dividitur in tres species materiales: scilicet artem notoriam, mirificam, & maleficam. Explico brevissimè ad- dōque necessaria, qualiter liceat petere solvi ma- leficia? & tandem resolutiones practicas circa præ- dicta omnia quoad peccata, ut sic tetra materiæ finis imponatur.

§. I.

Ars notoria & mirifica.

Ars notoria dicitur, qua per certa verba, pre-³⁶ ces, aut alia signa variæ scientiæ vel doctri- næ subitanè, & absque labore acquiruntur vel cer- to acquirendæ expectantur: quale singulare non ita pridem contigit Romæ in septenni puero. Et notum est ea arte uti solitos Anabaptistas, qui pro- fanæ cænæ suæ sumpto poculo subitò scientiarum profanarum notitiâ imbuuntur, ut scripturas va- rias legere, & ad verba memoriter recitare pos- sint, ita nimirum suggerente dæmone, adèò ut etiam doctos quosdam eludant. Undè sæpè evenit, ut Catholici exorcismis suis ipsis eorum scientiam cum confusione magna adimant; & experienciâ constat, quando (licet rarò) abjectâ suâ sectâ, ad fidem Orthodoxam redierunt, eos in pristinam

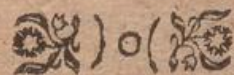
infcitiam relapsos esse. Ad hanc magiam spectat, quòd quidam in nocte S. Joan. Baptistæ sub aviculis suis vigilant, certis cæremoniis, & precibus intendentes, & expectantes eas meliorem garritum, vel cantum acquiraturas; utique ope dæmonis.

- 37 Ars mirifica, magia sanifica, observatio sanitatum &c. dicitur, quâ sanitas, morborum, vel vulerum curatio in hominibus, vel jumentis, aliarumve rerum incolumitas, aut quodvis bonum corporale procuratur per media, vel signa prosus vana, inutilia, & impertinentia, quæque nullam naturalem, vel supernaturalem vim ad talem effectum habere ex vera Philosophia & Fide constat: utpotè per verba, preces, characteres, incantationes, insufflationes, ligaturas &c. E. gr. ferum, quo læsus es, infigatur in proximum pratum &c. Loco pedis vulnerati ligetur pes scamni, vel arbor, & salvus eris.

Ad hanc speciem magiæ spectant procurationes quorumcunque effectuum, vel commodorum in utilitatem corporis, quæ naturaliter tali modo provenire non possunt: ut augmentatio, vel acquisitio pecuniæ ope vermis cujusdam; transvectio per aëra ad campos, hortos, etiam cellas vinarias &c. dæmonis auxilio sine strepitu resectis cellis, iterumque clausis: exhibitio, nescio, quarum epularum, plerumque phantasticarum tantum, vel ex verissimis quibusdam rebus apparentium. Quamvis enim ejusmodi magis, & sagis plerumque eveniat, ut per phantasticam elusio-

menta dæmon ferè communiter in hominibus
causat per venena, et si etiam aliis mediis noceat.

Maleficium amatorium dicitur, quò per certa
ejusmodi signa, vel media ope dæmonis immuta-
tio in affectibus causatur: utpote vel excessivi, vel
impotentes amores carnales, per philtrea, seu pocu-
la amatoria, aliáque signa, characteres, aliásque
res, v. g. cantharides &c. Aut econtrà capitalia
odia & inimicitia, præsertim inter conjuges. Di-
citur tamen simpliciter amatorium maleficium à
potiore parte, seu principaliori passione anime,
scilicet amore, & casu frequentius contingente.
Atque hæc magia malefica non tantum continet
malitiam superstitionis contra Religionem, &
primum Præceptum Decalogi, sed etiam maliti-
am gravissimam injustitiæ cum onere restituti-
onis integræ totius damni, ita ut quidquid damni
proximo ex maleficio illatum est, teneatur malefi-
cus in integrum restituere; quia licet dæmon il-
lud damnum causârit physicè, maleficus tamen
causavit moraliter, ad id movendo, instigando
dæmonem &c. secundum Omnes. Similiter tene-
tur, & à Judice cogi debet ad destruendum, vel
auferendum maleficium positum, quando nimi-
rùm absque novo maleficio destrui vel auferri po-
test. Hinc proinde res gravissimi momenti expli-
canda: an, & qualiter liceat solvere, vel sol-
vi petere maleficia?

§. III.

Maleficii Solutio.

Maleficio simpliciter solvi potest 1. Præ-39
cisè auferendo signa magica. 2. Ponendo
signa contraria positiva, quibus diabolus solum
cogatur abstinere à maleficio inferendo, vel illato
continuando. 3. Novum maleficio ponendo,
seu signa contraria positiva, quibus diabolus de no-
vo invocetur, vel ex pacto cogatur de novo ope-
rando aliquod novum maleficio, vel effectum
causare pro illo priori tollendo, quod certè fre-
quenter fit. Quæstio ergo hic duplex est: 1. An,
& qualiter liceat per se solvere maleficio? 2. An
liceat petere à maleficio, vel mago, ejusque ope-
rari uti ad solvendum maleficio? Pro re difficili,
& satis frequentis casûs, pono breviter quatuor
claras

Resolutiones.

Prima. Certissimum est, semper licitum, imò 40
meritorium esse per se, vel per alium etiam
maleficio, vel sagam solvere maleficia solummo-
do auferendo, vel destruendo signa magica, defol-
siones, ligaturas, figuras, characteres, philtre &c.
ex quibus maleficia ex dæmonis pacto, & operatio-
ne dependent, inferuntur, continuantur: Quin-
imò hoc modo ipsi malefici, magi, sagæ obligan-
tur, atque omnimodis tam à Confessario in foro
conscientiæ, quàm à Judice in foro externo co-
gi debent ad solvendum, auferendum, vel de-
struendum maleficio, quando nimirum absque
novo maleficio destrui potest. *Ratio clara est:*

M m s

Sem-

Semper enim sunt destruenda opera dæmonis, & tam grave damnum proximo tam injustè illatum auferendum, quando sine novâ ope dæmonis, vel peccato fieri potest; sic autem est in proposito: ergo &c.

41 *Secunda.* Certum quoque mihi videtur licere solvere maleficium per se, vel per alium (etiam maleficum, vel sagam) adhibendo signum positivum contrarium maleficio ex pacto conditionato diaboli, ita dissolvendo, vel impediendo; quoniam nimirum signo posito diabolus præcisè cogatur abstinere à maleficio inferendo, vel continuando absque alia ejus operatione, vel effectu novo malefico, dummodo illud signum de se sit licitum, vel indifferens. Ita gravissimi DD. pluribusque congestis Suarez. *cit. c. 17. n. 19. Lest. lib. 2. de Justit. c. 44. dub. 6, n. 45.* Sanch. *lib. 2. moral. c. 41. n. 5.* Mart. Delr. *dis. mag. lib. 6. c. 2. sect. 1. q. 2.* Laym. *cit. l. 4. tr. 10. c. 4. n. 9.* alii RR. passim. Ex. g. solet diabolus pacisci cum mago, vel saga, inficiam, quem incantaveris, insufflaveris, tetigeris, percusseris &c. nisi ille mox se cruce signet, aquâ lavet; vel te repercutiat &c. licet tunc non tam se cruce signare, verùm etiam aquâ abluere, sagam repercutere, non utique intentione eo medio, vel signo aliquid efficiendi ope dæmonis in se, vel in alio, sed præcisè intentione dissolvendi pactum diabolicum, ac impediendi signum magicum noxium, adeoque solvendi maleficium non aliqua dæmonis operatione, sed solum cessatione ab operando noxiè. *Ratio est: Quia &*

talis intentio bona est, & medium ac signum est
 licitum: neque enim Dæmon ista signa instituit
 tanquam operativa, sed talia signa nocentia insti-
 tuit nocitura sub conditione, nisi illa alia signa
 contraria adhibita fuerint: quin piè creditur dæ-
 monem, Deo ejus malitiam cohibente, debere
 plerumque talia contraria signa maleficio appone-
 re: ergo licitè adhibentur. §. Hac ratione Judi-
 ces reos torquendos, ne maleficio ad tormenta in-
 sensibiles sint, aut planè muti nihil fateri possint,
 curant exui, lavari, capillos abradi, non solum
 ut tollant signum magicum dæmonis fortâ se sub
 vestibus vel capillis aut unctione corporis latens,
 sed etiam quia potuit pactum cum dæmone fuisse,
 ut ad nudationem vel ablutionem corporis aut
 rasionem capillorum cessaret pactum, & effectus
 ille magicus: ut præter citt. rectè monet Tamb.*cir.*
s. 6. §. 2. n. 13. Ibidemque *n. 17.* lepidum casum
 referens. Senex quidam thesaurum noctu ter-
 re infodit magicis artibus à dæmone custodi-
 dum, hâc nimirum cum dæmone conventionem,
 ut nullum permetteret auferre, nisi illum, qui
 stans super locum bona pulte se reficeret, vinum-
 que hilariter biberet: audit hoc rusticus non lon-
 ge inde decumbens, statimque manè cum pulte
 & vino apparens thesaurum nemine impedi-
 ente abstulit, sene nimis serò veniente. Et resolvit
 rectè Tambur. potuisse hoc facere rusticum citra
 superstitionis peccatum (an etiam potuerit lici-
 tè retinere sine injustitia, alia quæstio est, aliò
 spectans.) Quia hoc solum erat apponere signum
 contra-

contrarium maleficio, quo posito dæmon promiserat non amplius thesaurum custodire, ipsumque signum de se indifferens & licitum fuit. Eadem denique ratione explicari, & excusari possunt signa pleræque, & ritus, quibus milites, vel alii solvunt maleficio hostium magicè induratum & invulnerabilium: diversa novi, sed non vacat tibi dicere.

- 42 *Tertia.* Nunquam licet maleficio solvere novò maleficio, scilicet applicando novum signum magicum, quo dæmon moveatur ad novum aliquid operandum ad prius maleficio tollendum; v. g. ut febris, vel alius morbus hominis transferatur in canem vel catum, vel alium hominem, aut etiam in ipsum maleficum, vel maleficam, qui, vel quæ maleficio intulerat, prout fieri constat pro recuperando butyro, magicè subtracto lacte: coquendo nimirum & agitando lac ad ignem, toto calore translato in sagam, ut cogatur petere cessationem, & alia innumera. *Ratio nimis nota est:* Quia non sunt facienda mala, ut eveniant bona; novum autem maleficio intrinsicè malum est; ergo. Et consequenter non licet petere, vel jubere magum, vel sagam, ut maleficio maleficio novo solvat: nec absolutè licet petere solvi maleficio, quando certò, vel probabiliter constat, maleficio absque alio maleficio solvi non posse; imò neque si dubitetur, an solvi possit: aut si constet solvi posse, ignoretur tamen, vel dubitetur, an hic, vel hæc solvere possit absque novo maleficio; semperque peccat mortaliter.

liter, qui petit, vel jubet tunc maleficio solvi.
 Ita ex communi DD. late & optimè probat Sanch.
 cit. lib. 7. de matrim disp. 95. & lib. 2. moral.
 cap. 41. Ratio clara est; quia nunquam licet pe-
 tere, jubere, vel quomodolibet alterum inducere,
 ad id, quod ab eò sine peccato fieri non potest;
 esset enim verum activum scandalum: atqui uti
 novo maleficio, seu signo magico cum pacto dæ-
 monis operativo per se intrinsecè malum est,
 adeoque à nemine unquam scienter sine peccato
 fieri potest, cum repugnet primo præcepto ne-
 gativo juris naturalis: ergo inducere aliquem ad
 solvendum maleficio novo maleficio semper
 illicitum est, & peccatum mortale; cum sit in-
 ductio ad grave malum: idque etiam verum est in
 dubio, an solvi possit absque novo maleficio, adeo-
 que eo ipso peccaret mortaliter. Practicè ergo in
 tali dubio examinari debet magus, vel saga, qua
 ratione maleficio solvere possit, & velit: si re-
 cuset explicare, jam præsumendum est de novo
 maleficio: Si explicet, videndum erit, an licita,
 vel illicita media habeat. Atque, ut rectè monent
 DD. citt. *Suar. Less. Sanch. Layman*, faciliùs
 præsumendum est de his, qui maleficio posue-
 runt, quòd sciant debitum modum auferendi ea,
 Secus est de aliis magis, qui ipsi maleficio non
 posuerunt, hi ante omnia examinari debent, an,
 & undè sciant, quo loco, vel modo positum sit?
 si ignorent, & dicere nolint, absolutè non licet eo-
 rum operam petere: esset enim tacitè petere à
 tali, ut alio novo maleficio à dæmone id discat
 &

& solvat, quòd si verò jam nòrit (esto ab ipso Diabolo, prout in simili dicitur in Regula quarta) & media licita solvendi proponat juxta resolutionem primam & secundam, jam tutò ejus ope uti poteris. Quæ omnia valdè notanda sunt.

- 43 *Quarta.* Quando constat maleficum defacto solviturum, aut certè posse solvere maleficium absque novo maleficio, etiã si suspicetur, vel credatur ipsum non esse solviturum modo licito, sed novo maleficio magico, licitum erit petere, imò jubere illum, ut solvat. *Communis DD. cum Suar. Less. Sanch. Laym. cit.* Ratio est: Quia semper licitum est petere pro suo commodo, vel necessitate ab alio, quod alter licitè, & sine peccato præstare potest; etsi is ex mira malitia non sit præstiturus absque peccato, juxta communem doctrinam in materia de scandalo: tunc enim peccatum alterius non sequitur ex tua petitione per se, sed merè per accidens ex sola alterius malitia, quam tu moraliter nullo modo causas, sed justa necessitate urgente, & excusante verè & licitè permittis, quamvis ex lege charitatis in proposito casu tenearis magum admonerere, facta petitione, & conventionem, ut licito modo solvat, si spes sit illum obtemperaturum; cum hac ratione facilè peccatum proximi impedire possis. *Addit Sanch. utroque loco sup. cit.* quòd quemadmodum petens mutuum ab usurario nolente dare, nisi cum usura, potest acceptare mutuum cum conditione usuræ secundum communem DD. ita petens solvi maleficium à mago, qui potest solvere

solvere, & tamen nolit solvere absque novo maleficio, possis illud acceptare permissivè te habendo, quòd utrobique pari prorsus ratione non fit cooperatio ad peccatum alterius, sed solum ob propriam necessitatem & gravissimam causam permissio peccati alterius ex sola alterius malitia perpetrandi: nemo autem tenetur impedire peccatum alterius cum tam gravi suo incommodo.

Dices, qui petit à malefico dissolutionem malefici etiam modo quantumvis licito, is sanè consulit maleficum: at consulere maleficum est per se malum, & in sacris Litteris gravissimè prohibitum: ergo &c. Respondeo, tunc consuli maleficum non formaliter ut talem, & ut maleficè & magicè aliquid operaturum, ut in priori casu §. 42. sed solum consuli maleficos materialiter, ut homines in tali materia scientes, & expertos, & per se nihil nisi licitum acturos. Nec obstat, quòd ipsi eam notitiam dissolvendi modo illicito comparaverint à dæmone, commercio illicito. Quia licet tunc peccaverint gravissimè illo illicito commercio cum dæmone, communi hoste, non tamen peccant postea utendo illâ scientiâ de se bonâ, & in materia licita, ut hic supponitur; alioquin non possem legitimum medicamentum, aut bonas, & utiles scientias addiscere ab eo, qui hæc à dæmone habuisset; cujus oppositum docent probatissimi DD, Theologi cum sup. cit. *Suar. Delr. Sanch.* Quare etiamsi tumet ipse à dæmone immediatè didicisses modum solvendi maleficia, peccâsti sanè pravissimè peccato illo

illo & commercio damnabili cum dæmone; ac transacto illo pacto licitè poteris uti eâ scientiâ in tuum commodum ad maleficia in te, vel in aliis tollenda, dummodò denuò dæmon nec expressè, nec tacitè invocetur. Quemadmodum ergo eadem ratione licitè potes equo tuo, vel alia re tua perditâ, & per artem magicam inventa uti, licitè frueris sanitate per eandem artem nigram acquilita, imò & licitè retines pecuniam à dæmone acceptam, modò constet eam ab alio non esse ablatam. Ratio semper est; quia licet graviter peccâris in illis à dæmone obtinendis, attamen postea seclusâ omni dependentia, vel pacto cum dæmone, ejusve nova aliqua operatione, illis rebus ex se bonis utendo, peccatum non committis; sicut nec committit meretrix, dum retinet peccunias, & utitur iis, illicitè ex suo peccato comparatis. De hoc iterum aliquid *h. seq.*

S. IV.

Resolutiones generales practica circa prædicta omnia.

P R I M A.

- 44 **O**Mnes divinationes, vanæ observationes, ac magiæ universæ super unum cumulum, per se sunt peccata ejusdem speciei formaliter, & differunt solùm materialiter penes diversitatum mediorum adhibitorum, & effectuum causatorum, quæ proindè sigillatim in Confessione explicandæ non sunt, seclusâ aliâ malitiâ diversâ apostasiæ, hæresis, blasphemiæ, sacrilegii, aut injustitiæ in proximum. Communis DD. cum

Suar. lib. 2. de superstit. c. 14. Ratio est: Quia per se in ratione superstitionis tota ratio formalis malitiæ eadem est in omnibus, scilicet cultus Deo debiti diabolo tributi, per divinationem enim quamcunque petitur à dæmone cognitio rei occultæ, ideóque cultus Deo debitus, ob cognitionem Deo propriam, tribuitur creaturæ, diabolo: Et per magiam, seu varam observationem quamcunque petitur à diabolo operis alicujus effectio, ideóque cultus Deo debitus, ob potentiam Deo propriam, tribuitur eidem pessimæ creaturæ diabolo; utrobique eadem formalis malitia, & difformitas, ut utrobique admixta implicita idololatria, & apostasia à Deo & expressum; vel tacitum pactum cum dæmone. Unde in S. Scriptura magi, & arioli, seu divinatores semper ferè conjunctim prohibentur: Levit. 19. *Non declinetis ad magos; vel ab ariolis aliquid sciscitemini.* Ibid. 20. *Anima, quæ declinaverit ad magos, & ariolos &c. interficiam illam.* Attamen in communi & veriori sententia in confessione explicandum est, an superstitio, vel divinatio, vel magia facta sit cum pacto expresso, vel implicito tantum: nam pactum explicitum, & expressa dæmons invocatio nimium quantum auget malitiam substantialem actus, ut mox patebit.

SECUNDA.

Omnis superstitiosa divinatio, & magia, quæ fit cum pacto expresso cum dæmone, seu cum expressa invocatione dæmonis; aut voce, vel signo, aut ipso facto adhibendo scilicet signa, quæ

quis scit à dæmone esse instituta, ac ipsum per illam operari, sive deinde secum ipso, sive cum alio conventa sint, & maximè ad similes usus ipsum dæmonem asservando in vitris, annulis, animalculis; gravissimum, & semper est peccatum mortale; incomparabiliter gravius à; quæ fit cum pacto implicito tantum. *Omnia unanimiter.* Ratio manifesta est: Quia malitiæ jussu modum superstitio- num in eo consistit, quod homo relicto Deo virtuali, seu interpretativa àtem apostasia, diabolum invocet pro notitia, vel effectu aliquo consequendo; atque ad eum eo ipso illum divino honore afficiat, mixtâ & implicitâ saltem idololatriâ, ut *Sect. i. §. 3.* explicatum habes; quod bene penetrari debet. Utraque malitiæ ex se gravissima est, & incomparabiliter gravior & evidentior; cum dæmon ita explicitè invocatur; & cum eo expressè paciscitur; quàm cum tacitè tantum; ergo semper gravissimum mortale. Nulla hic fingi potest parvitas materiæ, cum in quavis etiam minima materia contineat semper formalem, vel virtualem saltem à Deo Bono infinito conversionem, & conversionem ad dæmonem Divinitatis annulatorem; Dei que juratum hostem; neque satè inter fideles ulla potest excusari ignorantia, cum malitiæ ipsâ naturâ sit horribilis, & nihil sæpius doceantur fideles, quàm vitare confortia dæmonis capitalis, & infensissimi Dei, hominumque hostis. Solum in casu particulari excusari posset imperfectio actus; indeliberatio, præcipitantiâ, utpote ex gravissima perturbatio-

ne; angustia, terrore &c. dæmonem invocantis, sicut & in cæteris omnibus peccatis, etiam odio Dei, blasphemia &c.

Neque verò talis superstitio cum expresso pacto & invocatione dæmonis de se solum est peccatum gravissimum cum implicita saltem apostasia à Deo, & idololatria dæmonis, verum etiam ordinariè secum conjunctas habet gravissimas peccatorum species. 1. Formalem apostasiam à Deo, Christo, Baptismo, Fide, Sanctorum; & Ecclesie communionem; eorumque omnium in perpetuum abjuratiorem, abnegationem cum gravissima blasphemia contra Deum, Sanctos, Sacramenta &c. 2. Formalem idololatriam, adorationes, sacrificia, aliasque cæremonias &c. Diabolo, tanquam Deo offerendas, & exhibendas. 3. Pactum perpetuum, & perpetuam traditionem sui cum corpore & anima in perpetuum diaboli servitium, & proprietatem; certis conditionibus utrinque pactis: ut nimirum diabolus hæc vel illa aut semel, aut toties, quoties, præstet, quoad superstitiones, magias; homo verò hæc, vel illa obsequia; nescio, quæ horrenda, contra Deum & proximum exhibeat. Quò spectat abusus infandissimus Sacramentorum, maximè Euchari- stie; nocumenta proximorum in anima & corpore per veneficia, Baptismi nomine diaboli &c. 4. Diabolicum conjugium & commixtiones carnales cum dæmonibus incubis, vel succubis &c. horribilissima; ex quibus omnibus nefandissimis sceleribus ordinariè compacti sunt magi & sagæ

nostræ, in confessione, si casus ferat, de omnibus diligentissimè examinandi. Quando ergo contingit poenitentem in confessione se accusare de aliqua superstitione, divinatione, magia incantatione, maleficio facto &c. quatuor à confessario examinanda sunt.

- 47 *Primò*: An id factum fuerit cum expressa invocatione, pacto, vel commercio Dæmonis, idem gravissimam hujus peccati malitiam continet, ut dictum est. *Secundò*. An accesserint reliquæ malitiæ modò enumeratæ, aut aliqua ex illis: ut formalis apostasia, idololatria, seu adoratio dæmonis. *Tertiò*. Si fateatur, se Deum, veram Fidem abnegasse, dæmonem pro Deo adorasse, ei se devovisse, accuratè discendum erit, an ita fecerit sola voluntatis mala affectione, an etiam assensu intellectûs. Quod si etiam intellectu simul & voluntate Deum, veram Fidem, Sacramenta, aliòsve Articulos Fidei abnegavit, sicque dæmonem pro Deo habuit, adoravit, erit formalis hæreticus, vel hæretica, comprehensus, vel comprehensa, sub excommunicatione Bullæ Cœnæ, ideòque absolvi non poterit, nisi ab habente potestatem obsolvendi ab hæresi; si verò non intellectu, & assensu interno, sed sola malitiosa voluntate, & exteriùs tantùm Deum negarunt, adoraverunt dæmonem &c. prout communis fit, saltem inter Catholicos, non erunt formales hæretici, vel apostatæ, nec consequenter in excommunicatione Bullæ Cœnæ, sed tantùm in excommunicatione Joan. XXII. non reservata, &

in casu relervato communiter Ordinariis. Ut
Sup. Sett. 1. §. 2. etiam innui.

Quarto. Denique si fateantur maleficia à se
 aliis ope dæmonis illata, examinandi erunt, an
 quale, quantum damnum aliis intulerint? tunc
 enim cogendi sunt imprimis ad ablationem male-
 ficii, si absque novo maleficio possint. Deinde
 ad omnia damna temporalia resarcienda omni mo-
 do possibili, juxta regulas generales restitutionis
 ex damno dato. Omnia certa apud omnes. Si
 placet, lege latius DD. præsertim *Sancti Delr.*
alios.

TERTIA.

Omnis superstitio, divinatio, magia cum pa-48
 cto implicito tantum cum dæmone, seu
 cum implicita & tantum tacita invocazione dæ-
 monis ex genere suo peccatum mortale est: quip-
 pe & ipsa repugnans virtuti Religionis, & cul-
 tus Deo debiti, contra primum Præceptum Deca-
 logi. *Omnes.* Neque unquam potest excusa-
 ri ex parvitate materiæ propriè loquendo, juxta
 communem DD. cum *Sanchez lib. 2. moral. c.*
44. n. 13. Quia licet implicitè, verè tamen ce-
 dit in injuriam Dei, cultumque dæmonis, eo ipso,
 quo quis scienter utendo signis, vel mediis vanis,
 inutilibus, impertinentibus ad aliquam notitiam,
 vel effectum consequendum implicitè dæmonem
 invocat, ut suprà solidè ostensum est: atqui in in-
 juria Dei, & cultu dæmonis nulla potest dari par-
 vitas materiæ: ergo. 1. Excusatur tamen hoc
 peccatum, & veniale redditur frequentissimè ex

ignorantia, seu errore etiam culpabili, levi, non tamen crassa, vel affectata: malitia enim ejusmodi superstitionum in divinationibus, vanis observationibus, & magiis, licet revera in se gravis sit, non tamen semper omnibus manifesta est in casibus particularibus, ut patuit per hæc tunc dicta; ideoque facillè subesse potest ignorantia, vel defectus inquisitionis debitæ, culpabilis quidem, non tamen mortalis culpæ arguendus. Experiuntur Confessarii, quantæ sæpè molis sit persuadere hominibus hoc vel illud medium esse supersticiosum, vel magicum. 2. Excusat etiam levitas actus, ut si quis utatur ejusmodi signis solum ex levitate, risu, vel joci causâ, prout facere solent in certis occasionibus &c. Quia tunc non est superstitio, cum nulla fides adhibeatur, nec effectus expectetur, ut supponitur: ideoque diabolus nullo modo, nec tacite quidem invocatur, sed potius eluditur, & est mera animi levitas. 3. Excusat etiam curiositas in re levi, ut si quis utatur signo, vel medio supersticioso habito ex sola curiositate experiendi causâ, v. g. semel, vel iterum faciendo anulum moveri super filum, aut allidi ad latera vasis: atque in hoc dicto & exemplo contentiunt DD. communiter. Differunt tamen in modo loquendi. *Valentia* enim vult hæc & similia esse venialia ex ipsa parvitate materiæ, quod ex solo tacito tam parvo commercio cum dæmone non immineat notabile salutis damnum ita operanti. *Sanctus* proximè cit. etiam concedit esse veniale, sed non ex sola parvitate materiæ (quod rejicit nobiscum)

scum) sed ex eo, quod actus non fiat serio cum certa expectatione effectus, sed solum experiendi causa: ideoque non esse superstitionem, cum demon sic non invocetur, sed potius illudatur; & esse animi levitatem, ut supra in priori casu. 4. Excusat etiam sola cautela ad semel, vel iterum: ut si absque certa fide adhibita ex sola vana formidine in agendis, vel cavendis observes ejusmodi vana signa, vel nomina &c. cum non videatur gravis deordinatio aliquid operari, vel cavere ob metum vanum, maximè semel, vel iterum tantum, uti cum aliis notat Layman. lib. 4. tract. 10. c. 3. n. 10. prout in superioribus sparsim, præsertim de divinatione ex astris, auguriis, & somniis notatum: & summarie congesti in materia de peccatis, cum de parvitate materiae sub Regula 2. Tract. 1. §. 5. sect. 2. n. 22.

QUARTA.

Quidquid quis per superstitionem, divinationem, magiam acquirit, vel obtinet, aut per modum effectus de se non mali (de quo §. præced. in fine) aut per modum pretii ab aliis lucratus est, sciendo tamen, & rectè utendo sua arte & citra damnum tertii, licitè retinet, nec tenetur deserre, vel restituere. *Communis apud citt. omnes:* Ex. gr. acquirit quis arte magica scientiam naturalem & utilem, sanitatem corporis, utile matrimonium, divitias, vel pecunias veras citra damnum tertii &c. postea etiam poenitens licitè omnia retinet: nam arte bona, malè licet acquisitâ, benè quis uti potest. Dico tamen pecunias

N n 4 veras,

veras, & citra damnum tertii; solet enim Diabolus suis præbere pecunias, vel falsas, & apparentes tantum, & illusorias, postea convertendas in carbones, stercora &c. quibus sine dubio uti non potest, nec licet; aut aliis subtractas, si veræ sint, quibus, si constaret, utique restituenda forent, quod tamen rarissimè constat, nisi cum ipsi magi arte magica furantur. Similiter divinator, vel magus operam suam locat alicui, pacta mercede, etsi peccet paciscendo, & opus superstitiosum exequendo, non peccat tamen retinendo mercedem datam; nec ullo Jure (quemadmodum & meretrices) restituere tenetur, etiamsi effectus non fuerit secutus, dummodò, ut supra dictum, artem sciverit, & diligentiam adhibuerit: quòd si autem artem nescit, vel si diligentiam non adhibuit, utique restituere tenebitur; quemadmodum Medicus, si artem suam caller, & diligentiam adhibeat in curando, mercedem pactam licitè recipit, & retinet, etiam effectu non secuto: secus si artem non calluit, vel diligentiam non adhibuit. Communis DD. cum *Sanch. Laym.* aliis citt. Intelligi semper salvo jure tertii damnum passii.

§. Hactenùs de superstitione, seu irreligiositate secundum excessum in objecto colendo, quo scilicet cultus Deo debitus tribuitur creaturæ, præteritum Diabolo. Sequitur nunc superstitio, & irreligiositas secundum excessum in modo colendi, quò ipsi vero Deo quidam cultus, sed indebitus tribuitur. Sit ergo

C. 6.